

Ana Horvat

PISMOPRIČE

(nekoliko izabranih za web stranicu: PSEUDONIM,
GINEKOLOG, PIŠTA, SVAŠTARA, OBJEŠENJAK
i TELEFONSKI MRTVAČKI SANDUČIĆ)

PSEUDONIM

pjesnikinji i prijateljici Ružici Cindori

Već sam odlučila da imam dovoljno pismopriča i da ih više ne budem pisala (ionako, samo Bog zna hoću li ikada za tu zbirku naći nakladnika!) od čega me odvratila neka nadobudna knjižničarka iz Krapine koja je 2010. nazvala u *Društvo hrvatskih književnika* radi mojega književnoga pseudonima*. Žestoko je tajnici *DHK* prigovorila *kako si može jedno ozbiljno društvo književnika dopustiti da ima na svojoj službenoj web stranici u rubrici Članstvo životopis i bibliografiju jedne osobe koja se skriva i lažno predstavlja, tj. objavljuje već desetljećima pod pseudonimom!* Tajnica je pokušala dami objasniti da u *Društvu* znaju kako se zovu ljudi koje su primili u članstvo (vidjeti na www.DHK.hr), te da isti objavljuju pod pseudonimom, pa njihovo pravo ime i prezime znaju i nakladnici njihovih književnih djela (izdavački se ugovori zaključuju pod pravim imenima i prezimenima, a i u bankama se ne može otvoriti žiro-račun za honorar pod pseudonimom, itd., itd...). Tko zna je li se radilo o nekoj neukoj i dokonjoj knjižničarki ili nekakvom podmetanju, no opet mi je poprilično zakipjelo i prekipjelo, te sam odlučila napisati *urbi et orbi* još jednu pismopriču u vezi mojega skromnoga, tako običnoga i dugogodišnjega pseudonima, kao i o razlozima zašto sam, jednom davno, počela objavljivati poeziju pod pseudonimom i kako sam ga izabrala.

Moje pravo ime i prezime u književnim institucijama i zoozaštitorskom svijetu već odavno (skoro tridesetak godina) nije tajna.

Navodi se u zagradama iza pseudonima ANA HORVAT u:

Leksikonu Društva hrvatskih književnika, MOST /THE BRIDGE, Zagreb, 1991,

Leksikonu članova DHK, uz fotografiju, RIJEČ, Vinkovci, 1999. godine,

Leksikonu hrvatskih pisaca, Školska knjiga, Zagreb, 2000.,

Hrvatskoj književnoj enciklopediji, LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD

MIROSLAV KRLEŽA, Zagreb, 2010. godine, a unatrag nekoliko godina na internetu u Wikipediji i

na mojoj književnoj web-stranici www.ana-horvat-poetry.net.

Ne znam radi čega još traje to nadpseudonimsko “zgražavanje“, “klevetanje“ i “čuđenje“, svakako bolesno predugi interes, uglavnom primitivnih osoba i likova iz miljea tzv. zaštite životinja, nad mojim pseudonimom, ta toliko omiljena i žilava tematika koja nikako da postane izgustirana, tj. *aut*.

Ali - da mi je ta trač-trakavica postala već odavno i degutantna i iritantna i da donekle šteti mojemu radu i ugledu – stoji. Doista mi nije jasno kako im se još uvijek da, kako imaju inspiracije i volje! Čim mi izađe neka nova knjiga ili samo vijest u novinama o tome da će neka izaći ili objave kratki intervju sa mnom na televiziji - bilo vezano na književnost ili na moj rad na zaštiti životinjama – evo ti njih opet! Opet krenu drmati po mojemu “sumnjivome“ pseudonimu s tvrdnjom da ga koristim jer sam prevarantica koja se lažno predstavlja kako bi lakše varala i krala! Drmaju anonimno u mojim telefonima i *e-mailovima*, ili kod novinara/urednika po redakcijama svih medija, ili u *Društvu hrvatskih književnika* ili kod sponzora i donatora udruge za zaštitu napuštenih životinja *Druga prilika* koju vodim i u kojoj besplatno radim u korist životinja već više od petnaest godina, ili na internetu na raznim *četovima*, *blogovima*, *forumima*, *društvenim mrežama* ili, kao s ciljem problematiziranja tog društvenog “problema“ na podignutim web-stranicama s naslovima poput: *Tko je zapravo Ana Horvat – pjesnikinja i zaštitarka, umno poremećena osoba – ili jednostavno varalica?* i sl.

Sada, kada objasnim u pismopriči i onima koje to, možda, zanima i onima koji će se i dalje praviti da znaju “pravije“ razloge zašto sam počela objavljivati pod pseudonimom (treba pomisliti na narodnu mudrost: *Svak po sebi sudi!*), čim me netko anonimno bude “lukavo“ zapitkivao telefonom ili *mejlom* ili SMS-om tko sam ja, ili bude pisao o tome kako sam prevarantica po internetu, ili se čak usudio reći mi licem u lice: *Je li Ana Horvat baš vaše pravo ime i prezime? Ne zovete li se još, možda, i nekako drukčije? Nešto se priča, a i pročitala sam, da bi bilo dobro provjeriti tko ste vi i čime se bavite!* itd., itd., uputit ću sve te “skeptike“, “zabrinute“ i “zgromljene“, za razliku od mene tzv. poštene građane neka kupe PISMOPRIČE i pročitaju onu s naslovom PSEUDONIM. Možda, napokon, njihove zločestoće i jalovi (trudovi!) urode nekakvom koristi za literaturu – knjiga će se više čitati!

Pod pseudonimom Ana Horvat odlučila sam početi objavljivati poeziju sa tridesetosam godina i do danas sam pod njim objavila 18 knjiga (što zbirki poezije, slikovnica, proze, i antologija poezije u papirnim knjigama i na internetu). Do tridesetosme godine uopće nisam objavljivala poeziju, nego kao **Jasna Palčec** pravno-teorijske članke u ponekom stručnom časopisu i *Vjesniku INE*. U INI sam kao pravница radila cijeli radni vijek. U pravome

VJESNIKU sam s dvadesetak godina, završivši prvu *Novinarsku školu Vjesnika*, kao novinarka, objavljivala četiri godine tekstove koje sam potpisivala s **Jasna Kubović** (kako sam se prije udaje prezivala). Nakon prve udaje zvala sam se **Jasna Kubović-Horvat**, a tek nakon druge postala sam Jasna Palčec. Sve je to, časna riječ, istina koja se može provjeriti u MUP-u! Kao i to da se protiv mene ne vodi, niti se je ikad vodilo ikakav kazneni postupak, a kamo li da sam kažnjavana za prijevaru!

Poeziju sam pisala otkada sam se opismenila (balet sam plesala još od ranije, od četvrte godine). Pisanje poezije i ples su mi bili kao nešto što se danas zove: *lifestyle*. Ali ne odabrani, već urođeni. Pisala sam poeziju i zapise spremala u ladice. Sa tridesetosam godina i već poprilično profiliranom pravničkom karijerom, imala sam ladice pune napisane poezije. Na ceduljicama, računima iz dućana, po rubovima dnevnih novina i poledinama kojekakvih zapisnika sa zborova radnika i radničkih savjeta i poziva za sastanke, u prijepisu na mehaničkoj ili električnoj pisaćoj mašini. Tako je to bilo i doma i u uredu.

INA je nekada izdvajala golema sredstva za kulturu. Imala je i godišnji književni natječaj na koji su se radovi slali anonimno. Jedne sam godine (čini mi se 1982.) na nagovor prijatelja i književnika Mirka Kovačevića, koji je bio animator kulture u INA-Naftaplenu, poslala svoje pjesme na taj književni natječaj i pobijedila pod pseudonimom **Ana Horvat**. Nagrada je bila objavljivanje knjige. Tu moju prvu knjigu pod naslovom KUTIJA ZA SUNCOKRETE objavila sam 1983. godine pod tim istim pseudonimom. Dobro sam razmislila i razgovarala s prijateljima te odlučila da je tako najpametnije, eventualno, i nadalje objavljivati poeziju, i to iz više razloga:

a) Dominantan je bio taj što sam kao dipl. pravnica radila na rukovodećem radnome mjestu, a poezija koju sam pisala bila je uglavnom ljubavna lirika. Objavljivanje pod mojim pravim imenom i prezimenom izazvalo bi čuđenje i nepovjerenje kod radnika i službenika koji su mi bili hijerarhijski podređeni, te bi kod onih nesklonih umjetnosti i ženama-šeficama, svakako, umanjilo respekt koji su radi obavljanja poslovanja trebali prema meni imati (iza leđa bi me, zasigurno, ismijavali).

b) O šefovima/nadređenim mi direktorima da i ne govorim! S obzirom da su mahom (osim generalnih direktora s kojima nikada nisam direktno kontaktirala) svi bili iz Dalmatinske Zagore ili Hercegovine – ne bih se dobro provela. Da sam obznanila čime se još, osim pravom, bavim i što objavljujem, uskoro bih završila na lošijem (i po važnosti posla i po plaći) pravničkom radnome mjestu ili barem manje istaknutom (više skrivenom, što bi kako-tako očuvalo njihovu “čast“!). O, vjerujete mi da bih!

Ilustriram: jedan mi je od mojih direktora, koji je nešto posumnjao ili sasvim slučajno bubnuo, rekao: *Znaš li ti da u narodu one ženske koje pišu poeziju smatraju kurvama i nitko ih neće oženiti?*, a drugi je samo tražio od mene da ustajem kad uvaženi muškarac uđe u sobu ili da izađem

iz sobe (a ne da se nasmijem!), kada netko u pauzi uz kavu počne pričati lascivne viceve, rekavši da se tako trebaju ponašati pristojne žene. Pa, da! Samo su još nedostajale moje podosta feministički intonirane ljubavne pjesme objavljene u nakladi INE koje će netko donijeti na Radnički savjet ili Zbor radnika, mahati mojom knjigom ispred stotinjak zaposlenika i čitati ih naglas pod točkom dnevnoga reda *Razno*.

c) Doduše, u nešto blažem obliku, iako su kao i moji direktori imali u Zagrebu završen fakultet, to *da u narodu one ženske koje pišu poeziju smatraju kurvama i nitko ih neće oženiti* potvrdila su mi, nakon sklapanja braka, oba moja muža. Na fini su mi način rekli da poeziju koju sam napisala (nikada nisam pisala erotsku!), koju pišem i namjeravam napisati ne držim doma po ladicama jer joj ondje nije mjesto, nikako u stanu jedne udane žene i još k tome žene sa ženskim djetetom! Rekli su mi da te papire i tekice odnesem/preselim/držim negdje drugdje. Odnijela sam ih u uredske ladice što, nažalost i ipak, nije sačuvalo moje brakove.

Pseudonim sam izabrala iz telefonskog imenika po principu najbrojnijeg zagrebačkoga prezimena i unutar njega najčešćeg ženskog imena. Moram priznati da mi se ime Ana još uvijek sviđa. Simetrično je, zvučno, jednako se čita sprijeda i unatrag, kratko je i ženstveno. Moja obožavana učiteljica baleta, najveća hrvatska balerina u čijoj sam kući i baletnoj školi provela najranije djetinjstvo (mama i tata su po cijeli dan radili, a ona je stanovala u susjedstvu, nije imala djece i voljela me je) zvala se Ana (Roje). Nikad mi nije palo na pamet da uzmem nekakav glamurozni pseudonim čemu umjetnici, katkad, ne mogu odoljeti.

Osim nekih stranih književnika nabrojanih u fusnoti ispod ove pismopriče, u hrvatskoj su književnosti pod pseudonimom ili pseudonimima, između ostalih, objavljivali:

Antun Branko Šimić koji je pisao i pod pseudonimima: Antun Šimić, Ante Šimić i Hercegovac, **Branimir Donat** je pseudonim književnika, kritičara i prevoditelja čije je pravo ime Tvrtko Zane javnosti sasvim nepoznato, **Milan Begović** koristio se pseudonimima: Tugomir Cetinski, Xeres de la Maraja i Stanko Dušić, **Stanko Vraz** je pseudonim Jakoba Frassa koji se potpisivao i pseudonimom Nenad Bezimenović, **Ivan Kozarac** koristio se pseudonimima Ivan K. Kerepov, Vanja Kosan, I. K. Olgin, **Vladimir Kovačić** pseudonimom Vladimir Marinko, **Gustav Krklec** pisao je pod pseudonimom Kage, **Janko Polić Kamov** izabrao si je pseudonim *Kamov* (prema biblijskom Kamu), a prve radove objavljivao je kao Miomir Trsatski, **August Šenoa** potpisivao je svoja djela i pseudonimima Veljko Rabačević, Branislav, Kerempuh Petrica, Kopriva, Onofrius i drugima, **Dragutin Domjanić** koristio je katkad pseudonim Grga Vujec, **Silvije Strahimir Kranjčević** potpisivao se i kao Senjanin, itd., itd.

Hajde, biste li mi se napokon, pod kraj života skinuli s vrata, “dragi“ dosadni i neuki zlonamjernici, i ostavili me na miru! Valjda se imam pravo koristiti pseudonimom - nakon osamnaest pod njim objavljenih knjiga i 3.325 (zahvaljujući i njemu!) udomljenjem spašenih pasa iz zagrebačkog šinteraja i još ga koju godinicu zadržati!? Okanite se, prosim lepo, i interneta, *Društva hrvatskih književnika*, moje elektroničke pošte, udruge *Druga prilika*, mojih fiksnih i mobilnih telefona i svih redakcija/novinara koji nešto napišu o mojemu radu - a *u svezi-glede mene*, tj. mojega **pseudonimata***!?

Hajde. Malo smo ovom pismopričom pojasnili i utvrdili gradivo, zar ne? Ako vas to, što kanim pisati i objavljujivati knjige, te raditi za životinje i nadalje pod pseudonimom, još prejako žulja – izaberite si i vi jedan pseudonim i objavljujte pod njim knjige ili se bavite volonterski nekim javnim, društveno korisnim radom, makar i zaštitom životinja, do mile volje.

Ja ću vas, ako vam posao vrijedi, svesrdno podržati.

Vaša
Ana Horvat

*

definicija iz RJEČNIKA STRANIH RIJEČI Bratoljuba Klaića:

pseudonim, *grč.* (pseudo... + onoma — ime) izmišljeno ime ili prezime koje novinari, glumci, pisci i sl. uzimaju sebi pored svojih pravih prezimena ili imena; mnogi su pisci poznatiji po pseudonimima nego po svojim pravim imenima, pa je tako npr. Moliereu pravo ime Jean-Baptiste Poquelin, Voltaireu — Francois Marie Arouet, Anatolu Franceu - Thibault, Marku Twainu — Samuel Langhorne Clemens itd., a naš se Eugen Kumičić dugo vremena krio pod pseudonimom Jenio Sisolski (po imenu brda Sisola iznad rodnog mu Brseča u Istri); ako muškarac uzme žensko ime, imamo **pseudoginim** (*grč.* *gyne* — žena), a ako se žena sakrije iza muškoga imena, tada se to zove **pseudandronim** (*grč.* *aner*, 2. *andros* — muž, muškarac); **pseudonimat**, -ata — stanje, život i djelovanje nekoga javnog radnika pod pseudonimom (Matoš).

GINEKOLOG

(mojim pokojnima psima: Nanuku i Najdeku, te mačku Mili)

Moj dugogodišnji ginekolog otišao je u mirovinu. Nije da sam ga baš često posjećivala, ali otići k njemu na pregled, s vremena na vrijeme, nije mi bila nelagoda. Bilo mi je to kao malo čudniji odlazak na ugodno čavrljanje s nekim s kim imam jedan zajednički, važan interes.

Bio je neobičan, dalmatinsko-bodulski stvor koji je volio žene (što nikad, s obzirom na njegovu specijalizaciju, nisam uspjela shvatiti kako još ima volje) i pisao poeziju, često ljubavnu (što, također, iz istoga razloga, nisam mogla razumijeti). A osobito je volio razgovarati o poeziji, no uglavnom nije imao s kim. Kad bih mu ja došla na pregled, za njega je to bila prava svečanost. Dok me prepipavao, uzimao papa-test i zavirivao ultrazvučno u moju unutrašnjost, pričalo se o novim zbirkama poezije, tribina pjesništva, o nekoj sjajnoj, drukčijoj od ostalih nadahnutoj pjesmi nepoznatog pjesnika-početnika objavljenoj u *Vijencu*, o tome kakva li je to svinjarija da antologičar *taj i i taj* nije u svoju antologiju uvrstio ni jednu jedinu pjesmu Nikole Šopa, itd. Recitirao bi mi i poneku svoju, u međuvremenu od pregleda do pregleda, novo napisanu pjesmu.. Ružna, neesteska, zapravo jezovita činjenica da se jedna pjesnikinja nalazi negdje u visini od jednog metra raskrečenih nogu na njegovome ginekološkom stolu, postala je sporedna, gotovo zanemariva i od početka pregleda – zaboravljena. Zahvaljujući poeziji! Imao je meni, a i po mnogim pacijenticama, baš nezgodan običaj da žene nekako očinski ovlaš pljesne po stražnjici kad bi pregled bio završen, kad bi se spuštale ili već spustile sa ginekološkog „prijestolja“. Sigurna sam da je to činio kao znak podrške i ohrabrenja, bez obzira na dijagnozu-nalaz.

E, gdje je on meni sad, kad bih već morala na pregled jer godinama nisam bila? Sramotno primitivno, ali – nisam. Nisam imala zbog čega i nisam znala kome bi otišla. Kao da je moj ginekolog-pjesnik bio nezamjenjiv nakon odlaska u mirovinu! A, zapravo, - i jest.

Novoga ginekologa preporučila mi je prijateljica koja se zabrinula za

mene jer dugo nisam bila na pregledu. Naručila me za određeni dan i sat. Bio je to njezin poznanik i dugogodišnji ginekolog, navodno izvrstan dijagnostičar. Odvela me do njegove ordinacije i otišla svojim poslom. Čekaonica je bila puna deprimiranih žena koje su strpljivo čekale. Sestra me ubrzo prozvala i poslala me u jednu od onih klaustrofobičnih sobica od dva kvadratna metra gdje se pacijentice moraju svući. Ginekologa iz te sobice, s odškrnutim vratima prema ordinaciji, nisam mogla vidjeti.

- *Jeste li se svukli?* – oglasio se ubrzo.

- *Jesam, ali ne znam gdje bih okačila kaput, nema ni vješalice niti bilo kakvog čavla!*

- *To nije moj problem, ni vaš. Svucite se! To, valjda, znate i uđite.*

Presavinula sam vlažni kaput nekoliko puta i odložila ga na majušnu klupicu, a ispod njega sam ugurala donje rublje, hlače, čarape i svoju torbicu. Umjesto izutih cipela natakнула sam nekakve šlape od tanke plastike koje su bile ostavljene u tu svrhu ispod klupice. U tunici dugoj da pola bedra, bosih nogu u natikačama ušla sam u ordinaciju.

- *A grudnjak, jeste li skinuli grudnjak?* - promrmljao je nakon što je bacio jedan kratki pogled na mene i opet se usredotočio na zaslon kompjutera.

- *Nisam znala da treba.*

- *Treba, treba, kao što sam pretpostavio na neviđeno, vi kao da se ne znate ni svući za pregled kako treba* - rogoorio je odvratno.

Pregrizla sam jezik da mu nešto ne odgovorim kao: *Što se vas tiče znam li se ja svlačiti ili ne!*, vratila se u sobicu i skinula i grudnjak, pa opet navukla tuniku. Kad sam, sada već vrlo ljuta i ponižena, ponovno ušla u ordinaciju, malo sam ga bolje pogledala. Bio je nizak i zdepast. I skoro sasvim ćelav. To se moglo vidjeti i dok je još velevažno sjedio za nekakvim *zadnjikriktehnike* kompjutorom i nešto pisao kao da mene, - koja stojim nasred sobe bez gaća i grudnjaka bosih nogu u plastičnim natikačama dok mi propuh ledi stopala - nema. Mogao je imati nekih

pedesetak i nešto godina. Kad me je nastavio pitati da bi popunio podacima *karton* nove pacijentice, kako je to kompjutorsko pismeno sestra starinski još nazivala, gledao je u ekran, a ja sam polugola stajala nasred njegove prostrane ordinacije.

Zadnja menstruacija? – upitao me.

- *Ne znam, ne sjećam se točno, prije nekoliko godina.*

- *Ni to ne znate?*

- *Ne sjećam se točno, prije recimo šest, sedam.*

- *Ja ne mogu unijeti u vaše podatke brojku s “recimo”. Odlučite se!*

- *Dobro, sedam.*

- *Kad ste bili na posljednjem ginekološkom pregledu?*

- *Prije nekoliko godina, ne sjećam se kada baš točno.*

- *Gospođo, ne mogu napisati “prije nekoliko godina”, recite neki broj.*

- *Osam, otprilike, osam.*

- *Strašno. U vašim godinama biti tako nemarna prema sebi samoj. Zna li da igrate sa svojim životom rulet? – mrmljao je vrlo ravnodušno, nekako zlurado, upisujući u kompjutor moje odgovore na njegova daljnja pitanja: koliko djece?, koliko pobačaja?, koliko i kakvih operacija?, koje preboljene bolesti?, tko je od ženskih predaka bolovao i od kakvih ženskih bolesti?, posljednji mamografski nalaz? ... itd.*

- *Bit će da je tako. U pravu ste. Igram rulet - ta mi se njegova poredba s ruletom svidjela, pomazila je moj hazarderski duh. Bilo je to prvo i jedino što mi se svidjelo otkada sam ušla u sobicu-svlačionicu, pa nadalje. Trebala sam naći ženu-ginekologa.*

Ustao je od kompjutora. Da, bio je nizak i zdepast, na kratkim nogama. Ego-triperske bundevaste glave. Antipatičan u svakome pogledu. Prošao je pokraj mene poput bijele utvare, kao da me nema, i stao ispred visokog ginekološkog stola.

- *Popnite se* – izustio je s dosadom, bez ikakve namjere da mi pomogne.

- *Teško ću se sama popeti kad nemate nikakve stepenice, niti klupicu koji bi mi to olakšali!*

- *Hoćete, hoćete, moći ćete se vi sami popeti, još ste u formi* – inzistirao je bezobrazno uz kiseli osmijeh. Popela sam se jedva-jedvice i kipjela od bijesa.

- *Bliže, bliže, k meni se povucite, ovako vas ne mogu pregledati...* – izustio je glasom punim pritajene srdžbe, s nijansom gnušanja prema ženi koja u zrelih godinama ništa ne zna, čak ni namjestiti se na ginekološkom stolu za pregled i zamirisao mi na duhan. Uz kompjutor je imao dvije tamnoplave kutije cigareta, to sam kao pušačica odmah primijetila.

Pomislila sam: *Krasno, liječnik, a puši umjesto da drugima bude primjer!*

- *Napravite mi, molim vas, papa-test i pregledajte jajnike. U obitelji imam nekoliko ženskih predaka koje su umrle od raka jajnika* - zamolila sam ga pristojnim tonom, iako sam imala samo jednu želju, a ta je bila da ga toljagom lupim po glavi dok se prigibala prema mojemu međunožju. Taj čas sam, tko bi znao zbog čega, pomislila: *međunožje* i sjetila se Enesa Kiševića koji je tu kovanicu, čini mi se, izmislio i upotrijebio u jednoj od njegovih najboljih pjesama.

- *A dojke?* – upitao je, usput, apatično-antipatični ginekolog. Gdje li ga samo nađe moja prijateljica?!

- *Ne, rak dojke nije nitko imao. Ni mama, niti bake. Bila sam nedavno na mamografiji, nalaz je u redu, rekla sam vam to maloprije.*

- *Pustite vi to!* – promrsio je.

Nije bio grub prilikom pregleda, to se ne bi moglo reći. Bio je samo

nekako usredotočeno bezdušan i mrzovoljan. Imao je prazan, mrtav pogled išpaltan dosadom koji je svaka njegova pacijentica mogla pročitati jedino kao: *E, još si mi danas samo ti trebala!* Usred ultrazvučnog pregleda jajnika, upitao me malo živahnije, kao iz bapske znatiželje:

- *Meni je vaš glas nekako poznat. Javljate li se vi na Radiju 101 u vezi s napuštenim psima?*

- *Javljam. Svake nedjelje u emisiji "Životinjska farma". Nabrajam napuštene pse koji su u šinteraju kako bi ih netko od slušatelja udomio i tako im spasio život. Govorim još koješta, protiv gradskih vlasti, veterinara i šintera, ako mi daju, tj. dopusti voditelj emisije. Nekako mi sve manje dopuštaju...!*

- *Eh, što mi je drago da sam pogodio! Imam ja sluha!* – najednom je dobio ljudski izražaj lica i glas mu je postao topao. Prestao me načas pregledavati ultrazvučno, a gel kojim mi je premazao trbuh počeo me zepsti. Naslonio se obim rukama na ginekološki stol s moje desne i lijeve strane, raskrilio se nada mnom – *Ja vam uvijek imam psa, sada imam jednu dragu kujicu koju sam našao u svojem haustoru dok je još bila štene. I prije sam imao mješance, sve pokupljene s ulice. Velika je to stvar, to što vi radite. Tamo ih ubijaju na grozan način, čuo sam. Moja je Beti imala sreću da sam je našao prije nego što je netko od stanara stigao pozvati šintere.*

- *Da, imala je sreću* – ponovila sam za njim nekako raznježena njegovom metamorfozom, ležeći nepomično na stolu, dok mi je rutinski uzimao komadić tkiva za papa-test, što je malo zaboljelo.

- *A imate li vi psa?* – nastavio je ljubaznim tonom.

- *Imam pse. I mačke. Ja vam živim sama u prirodi, na obroncima Medvednice.*

- *I ja živim sam. U stanu u centru. Rado bih se preselio u prirodu, zbog nje. Oduvijek su mi najbolji prijatelji bili - moji psi* – nastavio je mekim prijateljskim, ispovjednim tonom, prepipavajući mi u ležećem i sjedećem

položaju, vrlo detaljno, dojke. – *Nisam se nikada ženio. Dajte još malo legnite da vam ultrazvukom napravim, za svaki slučaj, još jedan pregled jajnika, iz drugoga kuta. Spadate u ugroženu skupinu žena, radi mame i bake koje su imale rak jajnika. Trebali biste često dolaziti na pregled. Svakih šest do osam mjeseci. Obećajte da ćete dolaziti!* – sada je već govorio zabrinuto, ujedno strogo i nježno.

- *Dolazit ću. Obećavam.*

- *Što mislite o utrkama pasa i o borbama pasa?*

- *Sve najgore.*

- *I ja. Zar se to ne može spriječiti?*

- *Može, zakonom je zabranjeno, no organizatorima donosi veliki novac pa svi koji bi ih trebali kontrolirati to propuštaju činiti bilo da su podmićeni ili stoga što se boje.*

- *Doista mislite da se tu ne može ništa?*

- *Ne može pri recentnom stanju duha Hrvata i stupnju funkcioniranja pravne države.*

- *A recite mi, da, da, možete sada sići sa stola, recite koliko vi pasa uspijete spasiti iz šinteraja?*

- *Sve koje nađem u kavezu.*

- *Čestitam vam, svaka čast! Samo kad pomislim da je moja Beti mogla tamo završiti. Znae, plaćam jednu susjedu da je prošeta kad sam ja na poslu, kako ne bi trpjela, no svejedno neprestano mislim na nju kako je ona kad mene nema doma. Ne znam bi li moj život imao smisla da je nemam. Ne smijem ni pomisliti koliko će još dugo poživjeti! Znae, nije baš mlada. Ima već sedam godina.*

- *Pa, nije to još neka starost za psa. Mješanci duže žive – tješila sam ga stojeći pokraj ginekološkog stola u tunicu, golih nogu i stražnjice, zaboravljajući kako bi to bila smiješna dijaloška scenografija i kostimografija za nekoga tko bi ušao u ordinaciju.*

- *Mislite?*

- *Znam.*

- *Sad mi je malo odlanulo, uvijek me uhvate najcrnje misli kad pomislim da ću ostati bez nje... Nekako bih radije da ja umrem prvi, koliko god ljudima to luđački zvuči.*

- *Razumijem. I ja sam imala jednoga takvoga, najljubljenijega psa. Zvao se Nanuk. Kad se neizlječivo razbolio, često sam pomišljala da bih najradije umrla prije njega, samo da ne doživim dan njegove smrti i patnju koja će me preplaviti. Zna li da mjesec dana nakon što je umro, nisam mogla govoriti. Nisam od žalosti imala glasa.*

- *Osjećam se normalnijim kad ste mi to rekli, znam da me netko, ipak, može shvatiti – i doista se doimao utješeno, nekako pokunjeno sretno.*

U tom je trenutku našeg razgovora ušla medicinska sestra u ordinaciju.

Bez kucanja. Dosta osornim glasom obratila se ginekologu:

- *Vi ste, doktore, izgleda mi, zaboravili koliko vas pacijentica vani čeka?*

– glavom mu je pokazala u smjeru čekaonice, a mene prostrijelila pogledom.

- *Da, naravno, pošaljite mi sljedeću. Žao mi je gospođo – pogledao me umilno i odjednom vidno oneraspoložen – moram nastaviti raditi.*

Nemojte propustiti doći za šest mjeseci, a možete i ranije da nastavimo razgovor, ovaj, radi pregleda...

Sestra ga je mrko pogledala i izašla iz ordinacije, a ja sam se uputila u sobičak da se odjenem i obučem.

Zimski mi je kaput bio zgužvan kao da su ga krave prožvakale, no to mi se na povratku kući i nije činilo važnim. Padao je suhi, gusti snijeg.

PIŠTA

prijateljici Ruži Ivić

Zbog čega su Rahelu primili u *LADO* s petnaest godina nikad se neće saznati, a nije ni osobito važno. Na audiciju se te jeseni, čini mi se da je to bila 1958. godina, prijavilo stotinjak mladih ljudi. Bilo je nekih koji su već plesali narodne plesove u nekom od amaterskih kulturno-umjetničkih društava i mnogo onih koji nikad nisu plesali folklor. Ovi drugi su vjerovali da će takvo što brzo naučiti jer vole plesati, a bili su samouvjereni jer su za nekoliko dana svladali *rock and roll* ili ih je zanimalo to što i njihov djed i tatek dobro plešu kolo iz njihovog zavičajnog sela, pa zašto ne bi i oni, tako lijepi, mladi i poletni!? Znali su da *LADO* putuje po Jugoslaviji i inozemstvu, bili su radoznali i željni upoznati svijet.

Raheli do svega toga nije bilo. Ona se prijavila na audiciju iz prkosa poznatoj, obožavanoj primabalerini Ani Roje i – sebi. Nakon deset godina prestala je vježbati kod nje kao učenica-miljenica klasični balet jer ju je njezina učiteljica napustila, otputovala je zauvijek i daleko, u Kaštel Kambelovac pokraj Splita, gdje je otvorila međunarodnu baletnu školu. Rahela je time bila toliko povrijeđena da nije željela nastaviti učenje kod neke druge primabalerine, u nekoj drugoj plesnoj školi. A nema većeg nasilja nad vlastitim plesačkim tijelom nego nakon *drila* za klasični balet prebaciti se na plesanje folklor. Baš stoga Rahela se odlučila na plesanje folklor. Htjela je, očajna, tako strašno i gorko zapečatiti svoju klasično-plesnu karijeru koja još nije ni počela.

Plesanje narodnih plesova s područja Jugoslavije nema nikakve, ni najmanje veze u tehničkom, plesnom i glazbenom pogledu s plesanjem klasičnog baleta. Koraci, položaj tijela, stopala, udova i glave toliko se razlikuju da se ničim i nikako ne mogu međusobno uspoređivati. Biti školovana klasična plesačica zapravo je kontraproduktivno za plesačicu folklor, jer njezine kretnje u narodnoj nošnji i opancima izazivaju groteskni, komični dojam.

Audicija je počela zahtjevom korepetitora da pretendenti za folklorashe ponavljaju najjednostavnije korake-elemente nekih od poznatijih prigorskih i slavonskih plesova. Nekima je to odmah pošlo za rukom, tj. nogom, nekima nije, a Raheli jest, ali s otvorenim stopalima prema van i baletno raskriljenim rukama što je kod prisutnih izazvalo salve smijeha. Komentirali su:

- *Vidi ovu, ona misli da je leptir!*
- *Pogledaj kamo joj gledaju nožni placi, svaki na svoju stranu!*
- *Što joj je? Još će se popeti na prste i napraviti piruetu u drmešu!*

Rahela se povukla u zadnji red i zaplakala. Nakon što su se svi izredali na audiciji, od njih pedesetak, plesni korepetitor je izdvojio osmero. Tih osmero tada je preuzeo glazbeni korepetitor. Trebali su za njim otpjevati nekoliko taktova poznatih narodnih pjesama, ne na šlagerski, nego na što izvorniji način. Rahela je, nakon Čajkovskog i Chopina, na čiju je glazbu najčešće vježbala, ponovila za korepetitorom, otpjevala narodne glazbene fraze glazbeno točno jer je imala sluha, ali opet nekako na – klasični način. To je izazvalo smijuljenje ostale sedmorice izabranika. Okrenula se da napusti glazbeni dio audicije i audiciju uopće, no plesni ju je korepetitor, neki Ivan, dostigao pred izlaznim vratima iz dvorane, zagrlio preko ramena i tiho joj rekao:

- *Nemoj obraćati pažnju na njih, ti si primljena, iako ne znamo što ćemo s tobom s obzirom na tvoje godine, još si maloljetna, zar ne?*
 - *U šesnaestoj sam godini, idem u drugi razred srednje škole.*
 - *Za početak ćeš, dakle, plesati u našoj amaterskoj skupini. Ionako ne možeš, zbog škole, s nama na turneje. Osim za školskih praznika, je li tako?*
 - *Da.* - odgovori Rahela ne znajući je li joj drago ili nije što je primljena u *LADO*, ali nekako smireno jer je svoj životić uredila, pospremila na jedini, po njezinom mladenačkom poimanju, pravedan način.
- Cijele je zime tri puta tjedno po tri sata vježbala s amaterima mnoge

plesne koreografije koje je brzo pamtila. Problem je Raheli bio samo njezin baletni način plesanja folklor: *otvorena* stopala, previsoko držanje glave i *mekane* ruke i ramena. Na prvom je nastupu umalo pala zbog opanaka u kojima nikako da se privikne plesati i bilo joj je vrlo teško kretati se u kostimu-nošnji, pod teretom više kilograma podsuknji i ostalih dijelova nošnje koji su bili teški jer su bili originalni, sašiveni od debelog lanenog platna tkanoga na tkalačkom stanu. No, s vremenom, Rahela se prilagodila. Opanke je prije nastupa dobro naprašila kalafonijem pa su se manje sklizali, a težinu nošnji počela je zanemarivati kao neko nužno zlo od kojega se bolje nego u sauni može preznojiti, što i nije bilo loše za održavanje težine. Nošnje su Raheli bile, za razliku od baletnih kostima, nekako mistične. Tko li ih je sve i u kojim prigodama nosio, prije nego što su prodane LADU? Uzalud je to pokušavala proniknuti. Kao kostimi za nastupe, čuvane su u velikim drvenim, starinskim škrinjama, složene tako da se ne izgužvaju, a neke i peglaju u mirovanju na način da su im se prije odlaganja morale rukom poravnati *falde* i stisnuti ih na dva mjesta vrpčama te tako staviti na dno škrinje kako bi ih one nošnje, koje dođu na njih, težinom pritiskale, tj. peglale. Nošnje u škrinjama su osobito mirisale, nekako na žito i sijeno, bile su stare ali ušćuvane. Na njima su radile, vezle ih ukrašavajući pregače, suknje, pojaseve, orukavlja i poprjsja mnoge generacije seoskih žena. Uzorci su bili različiti, od onih otmjenih bijelim koncem vezenih na bijelome platnu do onih šarenih u pet i više boja s geometrijskim uzorcima, kao i onih s lišćem i cvijećem. Neke su, slavonske nošnje bile vezene zlatnim koncem na crnoj podlozi i djelovale su vrlo raskošno. I čipke su bile različite, ovisno o kraju u kojemu su izrađivane; neke tvrde, grube kao da su načinjene od prorupane kože, a druge od tankoga konca, pjenaste i paperjaste. Neke su nastale prorupavanjem platna, a neke su isheklane od konca. Konac za čipke uglavnom je bio bijeli, no bilo je čipkanih ukrasa na nošnjama iskačkanih od šarenog konca vrlo žarkih boja. U posebnim, manjim drvenim

škrinjama držale su se svilene vrpce za kosu, koječime ukrašene kapice, marama i drugi ukrasi za glavu i - ogrlice. Zveckave ogrlice od srebrnih ili zlatnih niski dukata do onih višestrukih od pravih, crvenih koralja koji su se nosili uz posavsku nošnju. Rahela je počela uživati plešući narodne plesove. Osjećala se nekako iskonski i kao da nečemu, napokon, pripada. Jedino ju je žalostilo što nije, zbog nižeg rasta, mogla plesati u postavi *Linda* i *Vrličkog kola*. Te su koreografije bile rezervirane za visoke plesačice jer su i nošnje bile šivane za stasite, visoke žene i muškarce.

Na jednoj se probi pojavio muškarac tridesetih godina, kojega je korepetitor predstavio kao Pištu. Rekao je još da je Pišta plesač folklor a i koreograf iz Budimpešte koji ne zna hrvatski, ali će ga, zasigurno, brzo svladati.

- On će vas naučiti elemente mađarskih plesova koji se plešu u sjevernim područjima Hrvatske i Vojvodine, a nakon toga ćete uvježbati nekoliko njegovih koreografija – dodao je korepetitor Ivan.

Pišta, kao većina Mađara, nikad nije svladao hrvatski jezik i plesačima je bilo zabavno razgovarati s njim na probama, a i poslije. Stalno su se smijali jer se ništa nisu razumijeli, ali govor plesnih koraka, uz mađarsku orkestralnu glazbu s gramofonskih ploča, dobro su i brzo shvatili te rado plesali *mađariju*, kako su nazivali plesove koje ih je Pišta uvježbavao.

Rahela je zavoljela Pištu na način na koji mladi vole nedohvatno, neobjašnjivo i nerazumljivo. Bio je srednje visine, zanimljivog, malo spljoštenog lica s naglašenim jagodicama, uskim i malo kosim očima, gegavog hoda, kao da je nakon tjedan dana prvi put sišao s konja. Osim što je bio izvrstan koreograf, bio je i virtuozan plesač. I Pišta je simpatizirao Rahelu. Često joj se vragolasto smiješio bez razloga i hvalio je, plješćući na probama, njezin način izvođenja mađarskih plesnih elemenata, dodajući teatralno ushićeno s ispruženima objema rukama

prema njoj dok je plesala.

- *Balerin, balerin, bravo!* – jedino je, čini se, njemu odgovarala njezina baletno-tehnička podloga.

Na jednoj je probi izdvojio Rahelu i pred svima rekao držeći je za ruku:

- *Tebe i ja, duet, plesala! Puno posel. Ti bila moj Mađaric.*

Piština koreografija tog plesnog, mađarskog, folklornog dueta bila je ljubavna i vrlo nadahnuta, Rahela se često naježila plešući je. Bio je to jedini plesni duet ikad izvođen u programu ansambla LADO. Djevojka, najprije, izlazi na scenu s krčagom na ramenu. Nujno pleše oko kulise bunara na pozornici, kao nevoljko, samo ide po vodu, a mladić je ondje dočekuje i pomaže joj, umiljavajući joj se, nositi napunjeni krčag. Ples se nastavljao sve radosnije, voda je prolivena i postaje nevažna, a završavao se pršteći od veselja zbog obostrano uslišane, do tada prikrivene, ljubavi. Mađarske nošnje došle su iz Budimpešte. Bile su sašivene po mjeri, sasvim nalik na originalne koje su se nosile u selima na jugoslavensko-mađarskoj granici. Osobito Rahelina. Prekrasno šarena sa štirkanim i šlinganim orukavljem puf rukava s crvenim mašlekima, na rubovima pregače i okovratnika, te po svoj širini rubova nekoliko podsuknji koje su naštirkane gotovo nadjačale silu težu jer su čvrsto vezane u struku bile skoro vodoravne i, iako nešto duže, nalikovale na podsuknje starinskih nošnji s otoka Suska. Raheli su stigle iz Budimpešte i čizmice od crvene kože s malim potpeticama visoke do koljena, a Pišti uglancane visoke crne čizme. Za kosu je Rahela dobila vijenac od umjetnog poljskog cvijeća s mnogo našitih crvenih vrpca koje su u plesu vijorile oko njezine glave. Kosu koja joj je bila dugačka jer je nosila konjski rep, morala splesti u pletenice koje su, također, bile ukrašene vrpcama. Prslučić što ga je nosila preko bijele košulje, pregača i kratka sukinja, bili su izvezeni svilenim koncem na baršunu ili platnu i to gustim crvenim, zelenim, žutim i plavim uzorkom.

Publika je Pištin i Rahelin temperamentni duet primala s osobitom razdraganošću i oduševljenjem i, uvijek, snažno pljeskala. Prilikom naklona, Pišta je držao Rahelu dugo zagrljenu jednom rukom. Ona je tada, iako uspuhana i pod reflektorima, osjećala kako pulsira njegova krv na njezinim leđima i ramenima i bivala je vrlo sretna, nekako pohvaljena i nagrađena na pravi, njoj razumljivi način.

Na prvoj, ljetnoj turneji s *LADOM*, koja je trajala više od dva mjeseca, Rahela je proputovala Jadransku obalu - od Cavtata do Umaga. Mađarski duet s Pištom bio je, beziznimno, oduševljeno primljen od publike u svim gradovima. Između nje i Pište nije se događalo ništa novoga na izvanplesnom planu. Njihov duet bio je sve bolji, zanosniji, tehnički sve savršenije plesan, a umjetnički sve proživljeniji. Pišta se prema Raheli ophodio s poštovanjem i radošću, ali kao prema djevojčici, što je i bila. Jedino je njegov zagrljaj pod reflektorima prilikom naklona publici bivao sve čvršći, nabijeniji strašću i Rahela ga se, istovremeno u njemu i uživajući, počela malo i pribojavati.

Na ljetnoj pozornici u Poreču bilo je planirano desetak večernjih nastupa. Već se na prvome pojavio u publici mladi gospodin koji je snimao s kamerom sve plesne točke, pa tako i Rahelin i Pištin mađarski duet. Za tog se gospodina, od 30 ili nešto manje godine, ispostavilo kasnije da je Francuz iz Strasbourga. Pojavio se s kamerom i na drugom nastupu slijedeće večeri. Tada je snimao samo Rahelu (i Pištu kad se to baš nije dalo izbjeći!). Došao je iza pozornice i predstavio se direktoru ansambla i Raheli. Zvao se Jean-Claude. Izrazio joj je na francuskome svoje divljenje i poljubio joj ruku. Slijedećeg jutra našao je Rahelu na plaži i prostro svoj ručnik pokraj njezinoga. Rahela je učila u školi francuski, ali Jean-Claudea gotovo ništa nije razumjela. Govorio je brzo i ushićeno, pa se i ona, a što će drugo, ushićeno - smiješila. Malo joj je sve to bilo naporno. - *Sada već dva "starija" gospodina, mislila je, Mađar i Francuz, vrzmaju se oko mene, a s ni jednim se ne može razgovarati!*

Jean-Claude više se nije mogao odvojiti od Rahele. Bio je od jutra do mraka njezina ljetna, morska sjena. Povremeno bi joj rekao: *Je t' aime beaucoup* ili *je t' adore!*, što je ona razumjela, ali nije tome pridavala neku osobitu važnost. Sve joj je nalikovalo na neki film *novoga francuskog vala*, koje je filmove znatiželjno gledala. Sedme večeri u Poreču, nakon večernjeg nastupa, Jean-Claude je zamolio direktora LADA za privatni razgovor. Tom ga je prilikom, između ostaloga, upitao na lošem engleskom jeziku:

- *Može li se nastaviti s turnejom ako je ja odvedem?*

- *Odvedete kamo i koga?* – začudio se direktor.

- *Rahela u Francusku.*

Direktor, koji nije imao vremena pratiti kako se razvija druženje Rahele i Francuza, konsterniran, nije Jean-Claudeu ništa odgovorio. Samo mu se, u hipu, oznojilo čelo i orosile naočale od panike. Iste je noći nazvao Raheline roditelje u Zagreb i tražio od njih da dođu u Poreč i riješe tu za njega opasnu i maloljetničku a, tada, i političku situaciju. Sutradan ujutro pojavile su se u hotelu Rahelina mama i baka. Jean-Claude, smrtno ozbiljan, zaprosio je od njih Rahelinu ruku. One samo što nisu pale u nesvijest. Odgovorile su mrgodno, preko prevoditelja: *Ne, ne dolazi u obzir, ona ima šesnaest godina, još ide u školu!* Ostale su uz Rahelu u Poreču do posljednjeg dana angažmana i još koji dan nakon što je ona s ansamblom otputovala za Rijeku kako bi se uvjerile da je Jean-Claude nestao, otišao doma u Francusku.

Pišta je sve to što se odigravalo u Poreču promatrao sa strane i nije Rahelu ništa ispitivao (a i kako bi!), osim jednom:

- *Ti ljubio Francuz?* – što god da to značilo.

- *Ne* – odgovorila mu je Rahela i to je donekle bilo istina ako ju je htio upitati je li ju Francuz poljubio. Ako je, pak, htio saznati ljubi li ona Francuza, na to bi joj bilo teže odgovoriti, jer joj je dugo nakon njihovog rastanka nedostajalo Jean-Claudevo obasipanje pažnjom, neprestano u nju

uperena njegova filmska kamera, koja ju je u vlastitim očima činila internacionalnom zvijezdom i, nadasve, njegovi nježni rukoljubi.

Direktor je za vrijeme nastavka turneje pazio na Rahelu kao kobac, a u jesen, kad se vratila jer je počela školska godina, Rahela je zatekla u Zagrebu mnogo Jean-Claudeovih pisama koja su joj, ne baš rado, slagale mama i baka u posebnu kartonsku kutiju. Nastavila su stizati i nova. Bila su pisana ljubičastom tintom. Slova su njegovog rukopisa bila malena i okruglasta kao bobice ribizla ili borovnice. Jean-Claude bio je fino odgojen i školovan, bogat sin tvorničara iz Strasbourga. Rahela mu je, zbog daveža s francuskim, rijetko odgovarala, a i to što bi mu napisala, bilo je kratko i poprilično - nerazumljivo. Jednom je Jean-Claude došao Rahelu posjetiti u Zagreb. Taj je njihov posljednji susret, bez mora, blistavog noćnog neba, kamere, reflektora i nastupa, Raheli bio nekako - otužan. Od svega je zapamtila da joj je rekao kako svakoga dana gleda njezine plesne i druge snimke na zidu svoje sobe.

Te zime Pišta je nestao. Kao da je ispario u nebo. Nikad ga više nitko iz ansambla nije vidio. Nikome se nikad nije javio, čak ni telefonom. Na proljeće, direktor *LADA* na posebnom je sastanku obavijestio članove ansambla da će, možda, imati informativne razgovore s milicijom jer je Pišta bio ruski špijun.

- Nije on došao u Zagreb u okviru kulturne razmjene, kao što je rečeno, on je došao po sasvim drugom zadatku! – objasnio je smrtno ozbiljan direktor pogledavajući ispod oka u Rahelu.

Milicija je Rahelu, u prisutnosti mame, ispitivala jedno cijelo poslijepodne. Kad je pitala za Pištu, gdje je on sada i hoće li se vratiti, milicajac-inspektor mrko joj je odgovorio da nikad više - neće. Rahela je zaplakala. Osjetila je, načas, kao da je, opet, pod reflektorima oko ramena čvrsto grli njegova pulsirajuća ruka.

Pištin i Rahelin mađarski duet koji su plesali s krčagom za vodu pokraj bunara - nikad nije obnovljen s Rahelom i nekim drugim plesačem. Splet mađarskih plesova u Pištinoj koreografiji skinut je s repertoara.

Mnogo kasnije, kad je zbog studija prestala plesati u *LADU*, tada već smijenjeni direktor ansambla rekao je Raheli (koja je često mislila na Pištu, a katkad se, uzalud, o njemu i raspitivala) da je njezin bivši partner ubijen i bačen u napušteni bunar u jednome pograničnome mađarskom selu. Ondje su ga, nakon više mjeseci, slučajno pronašli.

- *U bunaru, kažete! Kao stvarni, životni završetak inscenacije-okosnice našeg mađarskog, radosnog, ljubavno-plesnog dueta, koji se po njegovoj koreografiji plesao oko bunara?!*

Izgovorivši to, više za sebe, jer je u očima bivšeg direktora ugledala sjenu straha i želju da se što prije udalji, na Rahelina se ramena, kao da su dotaknuta čarobnim štapićem, opet spustio onaj Pištin scenski zagrljaj. Bila je, odjednom, obasjana reflektorima i zapljusnuta pljeskom. Osjetila je, posljednji put, Pištinu pulsirajuću ruku kako je grli sa zanosom i nježnom strastvenošću. Gordo, suzdržano, zaštitnički čvrsto.

SVAŠTARA

I moja mama i moja baka imale su u kuhinjskoj ladici bilježnicu na kojoj je pisalo: SVAŠTARA. One su u tu tvrdo- ukoričenu tekicu bilježile, kao što njezin naslov upućuje – svašta. Od recepata za kolače i zimmicu do tekstova šlagera koje su pjevušile za vrijeme dok su prale suđe, adresa i telefonskih brojeva vodoinstalatera, električara, popisa namirnica koje trebaju kupiti na placu i u špeceraju, imena poznanika preko kojih se drva i ugljen mogu kupiti za tu i tu cijenu po metru ili toni, ginekologa, frizera, zubara, mjera za šnajdericu (oko struka, oko prsiju, dužina suknje do koljena, duljina dugih i kratkih rukava, orukavlja...) i slično.

Nalazila sam u njihovim SVAŠTARAMA i lirskih bilješki, kao na primjer, o susretu s nepoznatim gospodinom, dana tog i tog, na Savskom kupalištu (s opisom dotičnoga, uključivši i boju očiju, i citatom nekoliko njegovih “mudrih“ rečenica), zalijepljenih ulaznica od neke davne kazališne predstave između stranica, bilo je čak i nekih starih, nostalgично sačuvanih poništenih tramvajskih karata. Svašta!!

Njihove SVAŠTARE bile su u dosta jadnom stanju, sudeći po izgledu, ne po sadržaju.

Korice su im bile pokapane ajmprenom, sokom od višanja i umakom od hrena. Nedostajali su im uglovi, a cvijetni uzorak, utisnut na kartonu bio je gotovo neprepoznatljiv. I unutarnji dio tih tekica bio je kojekakav. Nekim je listovima nedostajao ćošak, nekima polovica, a neki su bili sasvim istrgnuti pa su se zbog njih izvlačili iz uveza oni njima kompatibilni slobodno plahutajući unutar bilježnice, tj. ispadali i gužvali se od uguravanja u njihov stari položaj, sada bez pravog uporišta. Mnoge su stranice bilo nečim cijele polivene ili isflekane. Crnom i bijelom kavom, crvenim vinom, na primjer, a neke su bile nagorjele ili samo prorupane žarom od cigareta.

Zapisi na stranicama bili su trojaki: nevidljivi, poluvidljivi i dobro čitljivi. Nevidljivi su bili oni koji su pisani grafitnom olovkom – s vremenom su izbljedjeli. Polučitljivi bili su oni tekstovi koji su pisani *tintnblajkom* (tint blaj štiftom). To je bila olovka nalik na običnu, ali jezgra u drvenome tuljcu kojom se piše bila je topiva u vodi pa bi, ako se vršak takve olovke naslini, ona neko vrijeme pisala kao da je nalivpero, a onda bi to prestajalo činiti i nastavila bi pisati kao da je grafitna olovka sve dok se ne bi vršak opet nečim namočio. Prejako namočeni vršak razlijevaao bi boju po papiru, pa su takva (razlivena) bila i slova. A i naknadno pokapano pismeno pisano suhim šiljkom tintnblajke razlilo bi se u ružičasto-ljubičaste lokvice. Najbolje su čitljive riječi bile one koje su napisane nalivperom u koje se nalijevala tinta iz flašice, ali samo onda ako nije bilo

incidenta koji se često sastojao u tome da nervozna piščica pokapa po papiru iz prenapunjenog nalivpera ili ako se izlije dio tinte iz tintarnice prilikom same operacije punjenja. Takav bi flek bilo nemoguće ukloniti i zauvijek je prekrivao sve što je ispod njega pisalo, bilo čime bilo napisano. SVAŠTARE su doslovno bile - šarene, što je bila njihova dodatna draž. Koristila se zelena, plava, crna i crvena tinta, tvrde ili mekane grafitne olovke (crne ili u nekoj boji), a ispravno zaslinjeni vrh tintnblajke bio je, u pravilu, ljubičast.

Tada nije bilo kemijskih olovaka – dečki ih još nisu izumili!

Sve sam vam to objasnila iz razloga da bolje shvatite što ću vam u ovoj “priči“ zbrdazdolati. Ovo je moja SVAŠTARA. Ima, naime tema iz kojih ili nemam volje napraviti pravu priču ili su same po sebi, kako da kažem, nedostojne bilo kojega književnog roda, osobito poezije koju najčešće pišem. A vrag mi ne da mira! Hoću ih negdje nabacati, nagurati. Važne su mi, ili šašave, ili ljupke, ili tragikomične, ili su me ostavile buljeći u prazno od nemoćnoga bijesa. A što je ljekovitije nego iz bespomoćnosti napisati “moćnu“ pjesmu ili crticu? Htjela bih, eto, da neke od tih bizarnih tema ostanu zabilježene, što god vi o tome mislili!

Majstori, krov i hidrofor

Moj novi krov od šindre popravljan je već četiri puta jer prokišnjava nakon svega dvije godine od postavljanja. Majstori, koji su ga postavili, nemaju namjeru doći ga popraviti na reklamaciju. Najprije su se odazivali na mobitele i obećavali da će doći ovaj tjedan, pa slijedeći, no nikad nisu došli, nitko od četiri ekipe! Samo mi je jedan od njih kad sam mu zapomagala na telefon rekao: *Što možemo, gospođo, to vam je tak!* Više se nitko ne javlja na njihove mobitele. Propali su u zemlju zbog mojega

krova, iako bi bilo logičnije da su odletjeli u nebo. Odande bi se mogli pronaći putem *tražilice* *www. google com* ili uloviti mrežastom košaricom na štapu za branje jabuka.

Druga ekipa krovopokrivača dva je dana nešto kuckala i preslagivala šindru. Ogovarali su preda mnom, važno i značajno, one prve kako su to nesolidno napravili, kao da ja to ne znam, ja kojoj krov prokišnjava.

Platila sam im masno. Odlazeći su, šapćući, komentirali: *Jesi li ti videl ovu žensku, ona stalno nešto hoće, izvolijeva, ima svoju volju!?*

Krov je nastavio prokišnjavati. Ni oni nisu htjeli doći popraviti to što nisu popravili. Rekli su mi: *Teško je vama ženskama objasniti zašto opet krov curi, vi to nemrete razumeti, a mi nemamo vremena stalno ići k vama i opet popravljati. Popravili smo koliko smo najbolje mogli! Krivi su oni prije nas - zidari i lišće u žljebovima. Morate ga čistiti svaki tjedan.* Na moje pitanje - zar ću se i kako ću se ujesen svakoga tjedna penjati na krov da vadim lišće iz žljebova kako, navodno, krov ne bi prokišnjavao, nisu imali adekvatnog odgovora.

Dobro, ali zapravo nije dobro, no što sam mogla, zvala sam treće. Oni su rekli da mi može pomoći samo limar. I poslali su mi dvojicu. Limari su preko šindre postavljali- zakucavali krpice lima na nekoliko mjesta i rekli zadovoljno: *Je, to bu vas skupo došlo, lim je skup, ali je siguran, više vam ne bude curilo.* Ali curilo je, a oni više nisu htjeli doći ni vidjeti – gdje curi. Savjetovali su mi da oko svakoga čavla i komada lima dobro zalijem s građevinskim silikonom. Ne možete nikoga na silu dovesti ako neće doći, zar ne? A sa silikonom sam zalila, no curilo je i dalje.

Majstori, nikad, ni jedan pojedinac, niti jedna ekipa u posljednjih deset godina nisu mi dali račun za kupljeni materijal. Kad bi ih pitala račun za šindru ili čavle ili ljepenku ili daske, svih 100 mi je odgovorilo, najprije kopajući začuđeno po džepovima:

- Pa ne znam gdje su mi ti računi...izgleda da sam ih izgubil, opali su mi negdje iz džepa, ali materijal vam je tu, evo ga, košta vas tolko i tolko!

Osjećala bih se manje prevarenom da su se bar malko potrudili, uložili mašte i slagali mi da je račune pojeo njihov pas, da su im pali u WC školjku, da ih je žena zrifljala s hlačama, da ih je svraka otela jer su bili zahaklamani s metalnom spajalicom, da su im upali u mikser dok su si pripremani frape od banana, da ih je odnijela oluja visoko, preko krova, da su njima, umjesto upaljačem, zabunom pripalili cigaretu – bilo što, samo ne, baš svi, da su im ispali iz džepa!

Četvrti, krovni majstori došli su preporukom. Preporučio mi ih je moj dugogodišnji vodoinstalater. Oni su bili sigurni da preko cijeloga krova treba staviti debelu ljepenku jer: *Sigurno je – sigurno!* - rekoše mudro kimajući glavama. Izmjerali su krov, dva puta, i donijeli sutradan katransku ljepenku dostatnu za svega pola krova, uvjeravajući me da će biti dosta tri role, iako se golim okom moglo vidjeti da neće. Potrgali su lim što su ga postavili prethodnici rugajući se kakav je to bedak išel metati lim. Donijeli su i bocu s plinom i plamenik. Ljepenke, naravno, nije bilo dosta pa sam ih predvečer otjerala da idu u dućan po još misleći da će nastaviti sutra. No, oni za sutra nisu htjeli čuti. *To bumo mi za čas!* Vratili su se s još dvije role, iako sam im ja rekla neka kupe još tri i počeli krojiti i variti. Red ljepenke koju su postavili nije se preklapao s onim do njega ni na jednome spoju, pa su morali krojiti nekakve uske trake i postavljati ih, variti, preko mjesta gdje je između redova ljepenke provirivala šindra ili lim. Sunce je zalazilo i sve se lošije vidjelo, no oni su varili i dalje. Na kraju, varili su samo pod svjetlom gorućeg plina iz boce. U mrklome mraku noći bez mjesečine. Zapravo, nisu vidjeli gdje, što i zašto vare, a i ljepenke je, ponovno, nedostajalo. Za još jedan uzdužni red. Završili su u 23 sata i 30 minuta i rekli: *Je, voda vam je vrag!* - Zapravo nisu završili jer je još dio krova ostao bez ljepenke. Platila sam im dvije trećine cijene. Bila sam u napasti da platim sve, samo da me puste da idem spavati.

Nikad se nisu vratili s još jednom rolom po još jednu trećinu love. Krov, naravno, i dalje prokišnjava. Što više, još i na nekim novim mjestima! Na mokrim zidovima dnevne sobe strše još samo zahrđali čavli na kojima su, nekoć, visjele slike. Moja draga ulja, akvareli, litografije, crteži s tušem u boji Ljerke Žingerlin i tako... Slike, spašene od vlage, sada spavaju u mraku ormara moje spavaće sobe. Tako bih ih rado još malo, dok živim, gledala na zidovima!

Njihove čavle, kako bih si ublažila podsjećanje na tužnu činjenicu da na zidovima nema i možda više nikad neće biti slika (ali ima velikih vlažnih mrlja!), nemam čime izvaditi. Majstori, razni, koji su popravljali moj krov, ni jedna ekipa, nisu ponijeli dovoljno svoga alata kad su došli “popravljati“. Iz krasne narančaste kutije s alatom, koju mi je darovao i alatom napunio jedan davni, praktični hofirant, malo-pomalo nestajao je moj alat. Majstori su me tražili šrafciğer (čas veći, čas manji), čekiće, kliješta obična i ona zvana papagajke, nožić za rezanje ljepenke, pilicu za metal i drvo i, kao slučajno, poslije uporabe gurnuli moj alat u svoje torbe. Izbezumljena dotle da bih im i više nego što traže platila samo da što prije odu, jer je bilo nakon jednog sata njihovog bezglavog muvanja po mojemu krovu očito (bez da čekam prvu kišu!) da od popravka ne bude ništa, nisam takvo što uočila. Kad su otišli, bilo je prekasno. A dobiti ih da opet dođu zbog reklamacije – nemoguće. Više se nisu javljali na svoje mobitele.

Posljednji majstor koji se prihvatio popravka mojega krova bio je, navodno, inženjer građevine. Preporučila mi ga je poznanica kojoj je radio novi krov. On je, kao, trebao biti poslovođa, a krov bi mi, takav sav uzaludno skrpan, njegovi radnici prekrili valovitim limom. Inženjer je došao s digitalnim fotoaparatom i punom aktovkom nekakvih prospekata sa sličicama raznoraznih vrsta krovnog lima. Samo što nije bilo zlatnog s rubinima i platinasto-dijamantnog! Mjerio je i razgledavao više od sata moj krovčić od tridesetak kvadrata. Fotografirao ga je iz svih uglova,

kimao glavom i uzdisao. Zatim me više od sata davio da ja izaberem nekog od inozemnih ili domaćih proizvođača i vrstu lima za krov nabrajajući tehnološke karakteristike, mane i prednosti svakoga ponaosob. A bilo ih je barem dvadesetipet samo valovitih!

- Molim vas, nemojte meni prepuštati takvu odluku, ja pojma nemam o valovitim limovima i proizvođačima, odlučite vi koji se u to razumijete, a ne da poslije ja budem kriva ako nešto ne bude kako treba!

Samo je vrtio glavom pokazujući kako je sa mnom teško i dalje mi na silu listao kataloge sa slikama limova pred nosom. Zatim sam morala gledati u njegovom mobitelu fotografije mogega krova. Njih desetak. I slušati metre, centimetre, postotke nagiba i slično koji otežavaju rad jer su ne znam što više u lijevo ili premalo – što?! Zatim mi nije htio reći cijenu. Morat će, kaže, to dva dana izračunavati, jako je komplicirano, javit će mi. Onda mi je javio takvu cifru da sam skoro u nesvijest pala. Valjda je izabrao kao najsvrsishodniji onaj platinasto-dijamantni lim! Zatim se nije danima javljao da mi kaže kad će početi radovi.

Kad je, napokon, nazvao, bilo je to već pred zimu, radosno me je obavijestio da mi neće popraviti krov. Ushićenim mi je glasom rekao da ide na put jer je dobio jedan veliki posao na Braču i da od popravka mogega krova - ne bude ništa.

- A kad se vratite, gospodine inženjeru, kad dovršite taj veliki posao, kako me možete tako do zime zavlačiti i onda prevariti? - pitala sam ga bijedno-ponizno.

- Nemojte na mene čekati, nađite si nekog drugog, eto, nisam vas htio varati, bio sam fer pa sam nazvao! – završi inženjer građevine moralno zadivljen samim sobom.

Ima li netko nekakvu ideju za popravak mogega krova? Ako poznajete neke majstore-krovopokrivače koji dolaze nakon dogovora i obave kako treba posao, ne krađu alat (a mogu i krasti jer gotovo da mi ništa nije u

kutiji preostalo!), koji čak znaju i izmjeriti površinu krova i predložiti adekvatan materijal, a koji bi rado za dan-dva zaradili velike novce - javite mi, bila bih vam zahvalna! Pokušala bih i šesti put. Ili da samo nabavim puno vudu-lutkica majstora i tri puta dnevno ih probadam velikim, bakinim štrikaćim iglama? Stvar mi je, izgleda, prešla u naviku, za duševnu ravnotežu uvijek moram na krovu imati majstore ili se satima dogovarati o načinu popravka!

Oslanjam se na jedan znanstveni pokus koji sam gledala na televiziji u kojemu je neki ubogi majmun dobio hrpu cigala pa su ga zoopsiholozi promatrali što s njima radi. On ih je slagao, bacao, preslagivao u razne oblike... Spiker je komentirao njegovu djelatnost rekavši da postoji vjerojatnost jedan naprama milijun da će majmun, jednom, od cigala složiti i kuću. Evo, sad ja tako razmišljam o majstorima za popravak mog krova. Tomu se, ako poživim, nadam. Moje stanje duha, unatoč opisanog iskustva s krovopokrivačima, neki krasno nazivaju: *Trijumf nade nad iskustvom!* Od toga, izgleda, bolujem.

I s popravljanjem hidrofora bilo je slično. Nekoliko vodoinstalaterskih i hidropopraviteljskih, pravih i priučениh, ekipa popravljalo je moj hidrofor koji već godinama malo pumpa, pa ne pumpa, vodu iz bunara.

Jednostavno bi svakih nekoliko dana zaštekao i nije htio vući vodu.

Jedna je ekipa rekla da je problem u tlaku u vodovodnim cijevima pa treba u njih napumpati još zraka. Za to sam morala kupiti pumpu za zrak, jer je oni, naravno, nisu imali, niti onu za gume od bicikla! Nije pomoglo na duže staze i, na sreću, nisu mi pukle vodovodne cijevi od njihovog divljačkog, nepotrebnog napumpavanja. Ali su, zato, potrgali novu pumpu.

Druga je ekipa rekla da mi je kotao-spremnik za vodu krivo spojen i premalen pa bi bilo dobro da kupim novi, veći, a oni će ga ispravno pripojiti i sve će biti u redu. Kupila sam sama i dovukla doma veliki

kotao-spremnik, navodno su ga ispravno pripojili i – ništa nije bilo u redu. Vode u njemu nije bilo. Slegnuli su ramenima i – otišli. Naravno, “posao“ sam, iz straha, platila jer su me kad sam se nećkala počeli sva trojica grdo gledati.

Treća je ekipa “dijagnosticirala“ da se radi o kvaru na električnoj sklopici koja je stara i više ne valja. Kupila sam novu, no vode i nadalje u kući nije bilo, a u bunaru jest! Ni nova se sklopka nije baš uključivala, pa motor u bunaru nije povlačio vodu ni u novi, veeeliki kotao.

Četvrta ekipa rekla mi je (jer sada je već sve bilo novokupljeno!) da trebam dati u servis *previklati* ili tako nekako, motor koji je uronjen u bunar, jer s njim nešto nije u redu. Dala sam i to... za samo šesto kuna, sitnica! Vode je i nadalje nestajalo, tj. samo se povremeno pojavljivala u kući.

Prva je ekipa ogovarala meni i njima nepoznate majstore koji su nekada postavili hidrofor, druga se ekipa zgražala nad onim što je obavila prva i tako, pa znate već sami, redom nadalje ...

Kako više nemam novca ni bilo kakvog psihičkog potencijala za majstore – ne zovem ih. Iz tajanstvenih razloga i nadalje, povremeno, u kući nemam vode. Empirijski sam nešto sama zaključila, otkrila. To sam nazvala: *Duhovi u bunaru i hidroforu*. Pojava se sastoji u tome da nakon nekog vremena od kad vode u pipama nestane – voda opet u njih dođe, tj. opet se, neobjašnjivo, uključi, proradi hidrofor, sam od sebe. Katkad, nakon samo jedne noći, a katkad treba čekati i dan-dva. Ovisno o raspoloženju onih koji prebivaju u bunaru.

Kad još malo proučim tu pojavu odnosno psihologiju vodenih duhova kao takvu, njihove međuduhovske odnose i slično, osnovat ću firmu za istjerivanje duhova iz bunara i hidrofora i – obogatit ću se.

Malo vrijedi tko na malo gleda! - narodna je mudrost.

Micica

Ni nebo više nije kao što je bilo prije. Eto i rime bez plime! S neba u moje visokoograđeno dvorište posljednjih godina padaju mačići. Jedna od njih bila je i Micica. Kad je pala, ona još nije znala ili nije htjela jesti. Činilo se da je odustala od života, odlučila umrijeti. Bila je stara oko tri tjedna, stala je u dlan i, umjesto da sam dopustila majčici Prirodi da učini svoje, ja sam se nasilno ubacila hraneći Micicu najprije sa špricom u kut usta, a poslije, kad je dobila slabašni instinkt sisanja – na dudicu. Svakih tri sata. Digla se iz mrtvih na jogurt u koji sam umiješavala žutanjak. S vremenom, sisala je sve pohlepnije gledajući me širom otvorenih, golemih (kao u svemiraca u crtićima), začuđenih očiju. Unatoč naknadnom apetitu nije nikad izrasla u mačku normalne veličine. Ostala je mačkopatuljica.

Ona je moja peta mačka s imenom Micica. Nije da baš toliko nemam mašte (iako oduvijek, čitavog života imam po nekoliko mačaka) da ne mogu smisliti neko novo, različito, originalnije ime za svaku mačku-miljenicu, nego se ovdje radi o mojem infantilnom narcis kompleksu i čežnji za mladošću. Micica je vrlo mladenački nadimak, zar ne? Meni su u prvom razredu srednje škole dali nadimak Micica, koji sam voljela (za razliku od onih kasnijih, pomoćnih kao što su: Traktorek, Kljun i Baka starog Indijanca!). Kako su mi prijatelji-kolege iz srednje škole već gotovo izumrli ili su se, u sretnijoj varijanti, razmiljili svijetom, samo rijetki me još zovu: Micica. I tako, da se na to ime ne bi zaboravilo i da bi meni bez prekida kad ga čujem srcu bilo mило, ja dvadesetak puta dnevno izgovaram Micica zovući i tepajući svojim mačkama Micicama. Lukavo, zar ne?

Ova peta Micica osobito je čudnovata. Ima neki pomaknuti smisao za

humor. Nadživjela sam dvije crnobijele, jednu sijamsku i jednu trobojnu, sve četiri normalne a ova, koja posljednju godinu kraljuje u mojoj spavaćoj i radnoj sobi, – sasvim je crna, minijturna (teži svega jedan kilogram) i luda. Nju bih zbog krhke građe, zapravo, trebala zvati Micičicica, no to se teško izgovara.

Peta Micica ima sićušnu, špičastu glavicu s neprirodno prevelikim jantarskim očima, profil joj nalikuje onom Nefretinom, a hoda kao plesačica flamenga. Osobito neko i psihički sasvim nedoraslo biće koje mene smatra mamom pa mi, katkad, siše spavaćicu ili šlafrok temperamentno mijeseći prednjim nožicama nadajući se da će od toga mlijeko brže izlaziti. To s prednjim šapicama ne bi bilo tako strašno da nema, baš uvijek, izvučene male, zašiljene pandžice koje me ispikaju do krvi.

Ta Micica kao da je došla iz kineskog cirkusa, a ne pala s neba. Penje se, od malena, po okomitom zidu obloženom brodskim podom pet metara do stropa gdje sa nalaze vodoravne grede od krovišta i onda skače s jedne na drugu, bez trapeza. Dajem pola ruke u vatru da su joj mama ili tata bili vjeverica! Najmilija joj je igra hvatanje vlastitog nakostriješenog repa kružno oko grede. Vrti se tako brzo da ne mogu razaznati gdje joj je glava, a gdje rep. Nikad nije pala.

Zbog ove Micice kronično sam neispavana, ubit će me nesanicom. Ona svoju zamjensku mamicu budi čim svane, tako da mi gura u oči šape i mijesi mi kapke noktićima. Ako to ne pomogne, gura mi svoje uske šapice u nosnice! Ili ću se probuditi ili zagušiti! Ako zijevam u postelji ne metnuvši ruku ispred usta, ona mi brzo u usta uvali šapu do lakta! Trebala bi je iznajmljivati na sat za tečaj brzog učenja bontona što se zijevanja tiče.

Najneobičnije je kod nje to što stalno nešto ili komentira ili protestira protiv nečega mijaučući na poseban način. Kad se još odlučuje da ide na

akrobatsku seansu po gredama ispod stropa – dugo mijauče, kao za zagrijavanje i samobodrenje, a kad siđe, javlja mi kratkim tulenjem da je s akrobacijama gotova. I kad je gladna, mijauče, što je normalno, no i kad se najela, javlja mi mijaukanjem da više neće. Isto se odnosi na obavljanje nužde i gledanje televizijskih emisija s pticama koje obožava.

Micica rijetko prede, to joj je od vjeverice, a kada to i čini, proizvodi zvukove sličnije košenju trave s flaksericom nego poznatom, blagom, umirujućem roktanju normalne mačke koja od milja - prede.

Posebno me živcira što mi, mila moja, ne da razgovarati telefonom, što mi je gotovo jedina preostala, još podnošljiva, društvena komunikacija. Čim dohvatim slušalicu, Micica počne protestirati. Rjeđe mi gura šapu u usta kad govorim telefonom, što bih još mogla izdržati, a češće mijauče u moje slobodno uho ili u prislonjenu slušalicu. Od toga ništa ne čujem što mi govore! Kao da poludi od ljubomore kad s nekim duže telefononski razgovaram. Mijauče sve glasnije kao sirena za uzbunu prije bombardiranja. Oni s druge strane žice pitaju me što radim toj jadnoj mački, čime je maltretiram da toliko tragično i uporno tuli. Kad im kažem da joj ništa ne radim, već da se to ona tako ljuti stoga što razgovaramo, misle da lažem.

E, pa dođite k meni i sjednite uz moj telefon pa ćete i čuti i vidjeti da čim prekinem razgovor, istog časa ona ušuti i zadovoljno odlazi prileći u svoj krevetić!

Kad se tjera i trudi se mirisom dovesti u svoje obitavalište-moju sobu dalekog nekog ljubavnika, moja me Micica, gledano s ljudske pozicije, doživljava kao zahod. Mene i postelju na kojoj ležim. U tom me razdoblju zapišava, valjda tako markira da spadam u njezino ljubavno okruženje puno čežnji. Nedavno mi je označila mokraćom i veliki i mali jastuk ispod usnule mi glave. O poplunima, dekama, plahtama - uopće neću pisati jer zapišavanje te velike posteljine, osobito ako sam ja u krevetu, po Micici je

vrhunac njezinog erotikom nabijenog plodnog razdoblja!

Peta je Micica posljednja mačka kojoj sam dala to ime. Za svaki slučaj!

Sve ovo o Micici, koja je vraški izuzetak od opće naravi mačjega roda, nikako nemojte imati na umu kad bilo gdje nađete napuštenog mačića. Svakako ga prigrlite! Vidjet ćete koliko će vas usrećiti. Micica je moja kazna Božja, bila sam tašta i bahata, kontrirala sam Prirodi i htjela da mi se ne zatre nadimak, makar ga i sama, uglavnom iz očaja, izgovarala sto puta na dan!

Elektra

Već na početku pisanja postajem loše volje, mrak mi pada na oči i znoje mi se dlanovi i tabani, a vrag mi ne da mira, nikako da zaboravim, zaobidem u ostatku života *Elektrino* maltretiranje. Ne mogu prešutjeti, moram se još nekome povjeriti da ne svisnem od bijesa i muke koji me već nekoliko godina zapljuskuju. I siromaštva. Temom već umorene (u oba smisla!) sve moje prijateljice kad počnem o *Elektri*, samo mi kažu - *Tu ne možeš ništa, pomiri se, prestani se žestiti, pokušaj zaboraviti i štedi na hrani i odjeći.*

Elektra, crkla da bog da (ali prije neka mi netko drugi počne prodavati struju bez koje ne mogu), navalila se na mene otkada sam doselila u svoju kućicu od 80 kvadrata na obroncima Prigorja. Prve sam godine plaćala mjesečnu ratu od 200 kn. Onda je došao godišnji obračun i opalili su mi za drugu razliku od tisuću kuna i povećali ratu na 300 kn. Dobro. Valjda toliko potrošim. Treće godine, kad su uvidjeli da sam ovca i bez pogovora plaćam, raspalili su mi, navodno prema očitanoj brojilu, godišnju razliku od deset tisuća kuna i povisili ratu na 500 kuna. Ispada da trošim struje za 16.000 kn godišnje. Žalila sam se jer nisam kupovala nova trošila, a

grijem se na drva pa se ničim ne može objasniti kako sam, najedanput, treće godine stanovanja, mogla i čime to, kojim trošilima kad nova nisam kupovala, potrošiti toliku struju (kažu mi da je to godišnja potrošnja srednje tvornice s električnim strojevima!). Nazivala sam, no do nijednog se nadležnog šefa ne može telefonom. Napisala sam žalbu. Na žalbu mi iz *Elektre* nisu odgovorili, ali su mi poslali svojeg zaposlenika da mi zamijeni brojilo radi baždarenja ako je, možda, u što ne vjeruju, bilo u kvaru.

- *A tko će to brojilo pregledati, tj. baždariti?* - pitala sam skidača brojila.

- *Pa, mi! Naš odjel za baždarenje!*

Pitala sam, usput, *Elektrinog* skidača brojila nije li mi se, možda, netko od susjeda priključio na moj električni vod pa plaćam tom nekome-kradljivcu njegovu potrošnju struje. Rekao mi je: *Nemoguće!* Ako mu ne vjerujem i hoću da mi to ili brojilo stručnjaci pregledaju, neka ih pozovem i platim nekoj privatnoj firmi, jer *Elektrini* stručnjaci za takve poslove nemaju ni interesa, niti vremena. Jasno, njima je svejedno tko čije, koliko i zašto plaća, glavno je da netko - plaća! *Elektra*, dodao je, priznaje kao vjerodostojne samo nalaze svojih stručnjaka, pa ako i angažiram neku privatnu elektro-firmu, *Elektra* mi neće priznati takav nalaz. To, doista, ima smisla i ne čini potrošače bespomoćnima! Svaka čast!

Otišla sam u *Elektru* da nekoga pitam za baždarenje mojeg brojila od strane njihovog odjela po principu *Kadija te tuži, kadija ti sudi!* i nepriznavanje nalaza drugih, nepristranih stručnjaka za slabu struju.

Mrkogledajući zaštitari pokraj stepeništa, koje vodi do šefovlja, ni do kojeg me šefa nisu pripustili, a kisele ženice na šalterima ledeno su mi odgovorile da one s mojim problemom nemaju ništa, one su samo služeće da im se plaća potrošena struja prema uplatnicama. *Elektrini* šefovi nevidljivi su i na svaki način nedodirljivi kao mafijaški šefovi. Do njih se ne može.

Nakon tri mjeseca od zamjene brojila dobila sam od *Elektre* obavijest da

je moje skinuto brojilo, a što mislite, bilo – ispravno! To moje fatalno, bivše brojilo nisam više nikad za potrebe suđenja-pregleda sudskog vještaka mogla od *Elektre* dobiti jer su ga, rekoše oni sudu, kao ispravno dali nekom drugom potrošaču na korištenje! Budući da sam, po mišljenju *Elektre*, suviše dugo istjerivala pravdu otimajući se platiti deset tisuća kuna (nemoguće) razlike, poslali su mi radnike koji su se popeli na stup izvan mog dvorišta kako bi mi isključili dovod struje, rekavši mi da je tarifa za ponovno uključenje, naravno, tek nakon što platim “dug“, dvije tisuće kuna.

Dakle, posudila sam novac i platila *Elektri* golemu “razliku“ za nepotrošenu struju, što mi je drugo preostalo. Iako bih i mogla “svijetliti“ svijećama, biti bez frižidera i televizora i slično, bez vode, jer mi na struju radi hidrofor, baš i ne bih!

Podnijela sam protiv *Elektre* tužbu sudu za povrat preplaćenog novca, odnosno bezrazložno bogaćenje. Nakon dvije godine suđenja, prvostepeno sam dobila spor. *Elektra* bi mi trebala vratiti deset tisuća kuna s kamatama od dana uplate, kao i nadoknaditi troškove spora (na primjer skupocjenih sudskih vještaka koje sam plaćala!). No, ništa od toga! *Elektra* se žalila na presudu. Već šestu godinu čekam na onu slijedeću, drugostepenu na koju, također, imaju pravo žalbe.

Usput, pitala sam sudskog vještaka, inženjera elektrotehnike, koji je za suđenje popisao i pregledao sva moja samačka trošila u kući, koliko najviše mogu njima potrošiti struje? Izračunao mi je maksimalno (što znači ako svaki dan perem veš i stalno nešto kuham, gledam televiziju od jutra do sutra, kupam se u vrućoj vodi četiri puta na dan i slično!) – oko tri tisuće kuna godišnje, što znači da bih trebala plaćati mjesečnu ratu od 250 kuna. Ali što mi to vrijedi! Jedino mi vrijedi što sam pravnica pa sama vodim spor i nemam odvjetničkih troškova! No, i zbog toga će profitirati *Elektra*, jer mi ih po konačnoj, pravomoćnoj presudi, daj Bože u moju korist, ako je za života dočekam, neće odvjetničke troškove trebati

refundirati!

Elektra mi svake godine šalje i jedne svoje druge penjajuće radnike, ne samo one koji se penju na stup od struje. To su *Elektrini* šišači stabala (koja ili smetaju ili će perspektivno zasmetati električnim vodovima razapetim između stupova dalekovoda koji prolaze preko mojega dvorišta), tj. provalnici. Oni ne znaju, kad dođu izjutra sa svojom tehnikom, zvati ili zatrubiti vlasnicima kuća kako bi ih ovi kroz vrata pustili u dvorište. To im je štrapac. Kad već imaju dugačke ljestve na kamiončiću, oni ih razvuku i popnu se njima preko moje 2,5 metra visoke ograde i uspnu na moj orah. Probude me zvukom cirkularne pile viseći na granama u visini prozora moje spavaće sobe u potkrovlju. Kad ih u spavaćici kroz prozor upitam kako se usude bez pitanja doći preko ograde na privatno zemljište i piliti kako im se sviđa privatna stabla, kao i što bi bilo da su moji psi u dvorištu, a ne u kući preko noći - jako su ljuti na mene, pičkaraju.

- *Mi imamo posla, ženska glavo, kamo bi mi došli da zvonimo i čekamo dok nas puste u svoja dvorišta!* – izdiru se *Elektrini* majmuni viseći s grana mojeg starog oraha.

Zbog toga što imaju puno posla, vuku debele, otpiljene grane mojim dvorištem kraćim putem, preko zasađenih gredica s cvijećem i čupaju, usput, tek posađene rijetke i skupocjene grmove. Ljudi nemaju vremena! Njihov šef, kojemu sam se telefonom potužila, objasnio mi je:

- *Je, ove je godine bilo mnogo kiše pa su se stabla razrasla, budite sretni da su ih došli pošišati!*

Ja sam *Elektrina* ucijenjena krava muzara. Pomuze me za lovnu onako odoka, koliko joj kada zatreba (a koga će ako neće žensku koja živi sama!), provaljuje i uništava mi bez nadoknade privatnu imovinu u dvorištu!

Iznajmljuje li netko mitraljez i štemere na sat koji će mi pomoći da se probijem nasilno do nekakvog električnog šefa pa da ga krknem po glavatome usisavaču love, jer druge mi pomoći i odušaka nema?! Jer i nadalje, za kaznu što sam ih tužila, moram svake godine plaćati, bez veze na potrošnju i povremeno poskupljenje struje, sve veće i veće rate (došli smo do 700 kn mjesečno!) i još k tome stalno nekakve godišnje “razlike“ od tri-četiri tisuće kuna.

Tko se monopolistu opire i tužaka ga sudu - mora biti kažnjen!

Još uvijek mi bez najave i pitanja *Elektrini* majmuni upadaju preko ograde u moje dvorište i šišaju grane mojih stabala – do debla, a uplatnicama (temeljem neobjašnjivih formula-izračuna o potrošnji) moju mirovinu - do kostiju.

A drugostepene sudske presude – ni za lijek.

Trećestepenu zasigurno neću doživjeti.

Dunja

Kad sam se u punom postklimakterijskom zamahu preselila živjeti u prirodu, najprije sam pokraj kuće posadila dunju. To me iznenadilo. Bilo je proljeće, stvari još nisam raspakirala iz kutija, a nešto me gonilo da odem u rasadnik i kupim - dunju. Nisam racionalno uspjela potisnuti taj impuls, pa moja dunja raste i već treću godinu daje plodove. Ja ih opčinjeno gledam na granama od travnja do listopada. Tada ih uberem, pomirišem i stavim na ormar. Ondje, osim dvije-tri koje izgnjile, stoje do proljeća. Sve. Ne skuham kompot od dunja, ni *kitnkes*. Nikome ne bih ni jednu darovala, ni za živu glavu! Mole me prijateljice, ali ja sam srca kamenoga! Evo ti jabuka, evo ti kruška, ali dunje ne dam.

Jednu, možda, izrezanu na tanke ploške pojedem sirovu. Jedva, jedvice, ritualno u krevetu, zimi, prije spavanja.

Što me spopalo i još me drži s tim dunjama? Kakvo je to glupo sjećanje stanica? Čije se to molekule u mojemu mozgu tješe dunjama na ormaru dok je vani kiša i snijeg?

I moji muški preci i moja mama, baka (koja me odgojila), prabaka (koje se ne sjećam) i ja živjele smo u gradu, u stambenim zgradama u centru Zagreba, Varaždina i Sarajeva. Nitko mi nikad nije punio glavu pričama iz jesenske seoske idile s dunjama. Zbog čega sam, čim sam se dokopala komadićka svoje zemlje, kao opsesivnu radnju, morala najprije posaditi dunju ispred kuće - pitanje je sad?

Što će biti, nadalje se retorički pitam, kad mi dunja bude rodila toliko dlakavo-kvrgavo-žutih djevojčica da za njih neće biti dovoljno mjesta na ormaru? Gdje ću ih poslagati - po podu ili na lusterima?

I još! Kad razmišljam što će biti s mojim biljkama poslije moje smrti, uvijek s najvećom zebnjom zastanem kod stabla dunje. I svaki put, grozničavo od intenziteta, zaželim onome tko je bude posjekao, osobito teško i bolno umiranje.

Ne spominjite mi oporuku! Tko će se držati posljednje volje pjesnikinje o očuvanju dunje u pokojničinom dvorištu, ako na njezinom mjestu može biti izgrađena garaža!

Info-telefoni za zamagljivanje

988 i 981 informacije su (nazovite i osluhnite) gdje se svi operateri javljaju govoreći nekim (dalmatinskim ili hercegovačkim) narječjem i nitko ne poznaje Zagreb. Ni u najgrubljim crtama ne znaju gdje je što, a pogotovo ne u okolici grada! Valjda su prije tjedan dana doselili. Jedna

njihova dalmatinska info-telefonistica mi je rekla, kad sam tražila broj telefona i adresu poslovnice ZABE na *Velesajmu*, da ne zna kako bi to tražila jer nema pojma gdje je i što je to *Zagrebački velesajam*! Jedan me pak 981- operater pitao što je to *Samobor*, s time da sam mu prethodno trebala slovkati *S a m o b o r*! Nikad čuo. Što god vi pitali, daju vam prvi telefonski broj čije se ime otvori na ekranu računala i odmah vas prekinu. Ne stignete im reći ni to da ne tražite tu osobu ili firmu koju su oni upravo, na brzaka, ugledali na ekranu računala, ne može biti, jer to nije broj s područja Medveščaka, već Črnomerca! Ne bih li dobila željeni telefonski broj osobe čiju adresu nisam do u zadnju decimalu točno znala (ili oni nisu razmijeli ili dobro čuli što ih pitam), naumiljavala sam se bezbroj puta tim “informatičarima“, šarmirala ih i zavodila (da me ne otkaae ili krivo ne informiraju) na groteskni način sličan snubljenju neugledne ženke bajkovito lijepog mužjaka rajске ptice u amazonijskoj džungli! Skakutala sam i plesala oko telefonske slušalice i glasova onih s druge strane žice, a “informatičar“ s radnog mjesta broj 9 ili 14 jedva me slušao, odnosno išla sam mu na živce pa mi je uvalio, na brzaka, preko automata nekakav (krivi) broj telefona i prekinuo vezu. Ako nazovem i moljakam ponovno za taj isti telefonski broj koji mi je neophodan, poučno mi i već nabrušeno kaže da moram znati puni naziv firme, ime i prezime i točnu adresu onoga koga tražim. Samo nedostaje da me još zatraži neka ja njemu kažem i točan broj telefona zbog kojega zovem!

Operateri besplatnih info-telefona (kao i onih skriveno skupo naplatnih) 0800 i 060 *Elektre*, *T-Coma*, mnogih banaka, *Saveza udruga za zaštitu životinja SUZA* itd. - predstavljaju se na radnome mjestu intimno, samo imenima (operaterskim pseudonimima, što li?) i to, primjerice: Đesika, Leonard, Dolores, Šarlota, Kondoliza (možete me zvati Lizi!!!), Frenki, Čarls, a uvodna im rečenica svima glasi: *Kako vam mogu pomoći?* ili *Što mogu za vas učiniti?* Zatim, ne znaju odgovor ni na jedno pitanje koje im

se postavi, neće reći svoje prezime, a kad ih se pita za šefa - kažu da ne smiju odati kako se zove ili da ne znaju njegovo prezime!

Svi glasovi s info-telefona razgovaraju s vama terapeutski blagim tonom kao da ste retardirano dijete. Vi ih jedno pitate, a oni nešto sasvim drugo melju tim nježnim glasom punim razumijevanja kao - odgovor. Nikad ni jedne informacije koja me zanimala od njih ni približno nisam dobila kako god formulirala, sažimala pitanja da ih oni lakše shvate, a stalno se reklamiraju u medijima kako su na usluzi građanima!

Otkada su info-telefoni uvedeni ni do koga, osim do njih, ne možete doći jer vas službenici na šalterima *Elektre*, *T-Coma* i banaka ozareno upućuju na njihove info-telefone *na kojima će vam sve, u svako doba dana i noći, objasniti!*

Dok se nisam opametila, letala sam mjesecima među raznoraznim telefonskim operaterima raznoraznih info-telefona poput lemura letaša u borneovskim šumama - od stabla do stabla, lebdeći u nedoumici na opnama između zdvojno raširenih ruku te koristeći preostala zračna strujanja zdravog mi razuma, sa sve većim upitnikom na čelu, iza kojega slijedi rečenica: *Kome oni služe, zbog čega dobivaju plaću?*

Napokon sam odustala i više nikoga ne zovem. Živim u neznanju i plaćam bez pitanja sve račune koje mi bilo tko pošalje, ne tražim od banaka nikakve kredite ni olakšice, sretna sam ako mi uopće isplate penziju. Na info-telefon *HPB-a*, moje banke, kad je nudila kredite umirovljenicima, dobila sam čudesne upute. Dotukla me info-operaterka moje banke, s pseudonimom Hilari! Razgovor je tekao ovako:

- *Zovem vas radi toga da me informirate o uvjetima umirovljeničkog zajma!*

- *Morate donijeti potvrdu od Mirovinskog osiguranja preko koje banke*

dobivate penziju.

- Preko vaše, radi toga vas i zovem, zanimaju me ostali uvjeti.

- Ništa bez potvrde, rekla sam vam.

- Pa, preko vaše banke dobivam mirovinu, zaboga, preko HPB-a, imate me u kompjutorskoj dadoteci, evo vam moj broj tekućeg računa – provjerite.

- Ne, to, nažalost, nije dovoljno. Trebamo posebnu potvrdu od Mirovinskog da preko nas dobivate mirovinu!

- A zašto bih ja vama, preko kojih godinama dobivam mirovinu, ako hoću kod vas dignuti kredit trebala od nekog drugoga donijeti potvrdu da preko vas dobivam mirovinu? I još zbog te potvrde odlaziti pješice i čekati satima u redu u Mirovinskom!

- Eto, vidite, to vam je baš tako - značajno reče info-operaterka po imenu Hilari.

*- Jebo te! – Pjevno, kao što kažu u *dinglu* na Radiju 101, uzdahne građanka!*

Info-telefon *Saveza udruga zvanog SUZA* (suza da ti od raznježenosti nad patnjama ubogih životinjama kapne!) trebao bi služiti, tako je barem u svim medijima uz veliko odobravanje najavljeno, za pomoć napuštenim, izgubljenim, ranjenim i bolesnim zagrebačkim životinjama. Građanima, koji s patnjama takvih životinja suosjećaju, napokon je laknulo. Mnogi su mi rekli:

- Napokon! I hvala Bogu!

A sada slijedi blic-fleš iz info-animalističke stvarnosti: Ako nađete u svojem haustoru iscrpljenog, ranjenog psića ili leglo krmeljavih mačića u dvorištu i nazovete nedavno u medijima izreklamiran broj 0800/272-222 Info-centra za pomoć životinjama, čut ćete glas iz automata da se broj ne koristi. Zvat ćete informacije 988. Tamo će vam, kao novi, dati broj 060/131-131. Na taj se broj, također, nitko ne javlja, čak ni automatska sekretarica. Ako bude sreće, netko će od susjeda znati da sada taj *Info-*

centar ima drugi (treći?) broj 060/445-566. Nazvat ćete ga i automat će vas obavijestiti da je taj broj izmijenjen i da trebate zvati 060/ 404-044. Ako iz sažaljenja prema životinji ne izgubite živce i okrenete sa svog mobitela taj skupi, četvrti po redu broj, dugo ćete ili uzalud čekati da se netko javi. Automatska sekretarica će vam cijelo vrijeme dok čekate na liniji koja guta puno skupih impulsa ulizivačkim ženskim glasom, punim “emocija“, govoriti: *Pričekajte, ne prekidajte, vaš poziv nam je važan, vaš poziv nam je važan!* ... Napokon, možda će vam se javiti nježni djevojački glasić, recimo, Džesike, kako se mlada dama predstavlja. Ona će vas puna sućuti obavijestiti da pomoći za ranjenog psića i bolesne mačiće – nema, osim ako ih vi sami ne uzmete doma i odvedete (i platite) veterinaru ako su bolesni! *Info-centar*, nažalost, tužno će ona - ne može pomoći jer u skloništima *SUZE* (ako uopće postoji onih 20 koja se spominju u medijima!), tj. dviju od ukupno petnaest zagrebačkih udruga koje čine taj Savez (*Noina arka* i *Plavi križ*), nema slobodnih mjesta, a novca za liječenje također – nemaju (što nije istina jer dobivaju od grada blizu milijun kuna!). Ni *Gradsko sklonište u Dumovcu*, još nujnije će zaposlenica Džesika, također nema mjesta, žao joj je, jako-jako! Jedino imaju mjesta u Higijenskom servisu. Dat će vam ljubazni djevojački glasić za zamagljivanje i telefonski broj od tzv. Higijenskog servisa, tj. šinteraja (živodernice) koji ako nazovete 2441-363, upućujete šintere na adresu gdje se jedino mogu, ako ima mjesta, smjestiti napuštene životinje, što za životinje znači - usmrćenje.

Ako ste, slučajno, dobiveni, miloglasni info-savjet proključili i ne želite po nađene životinje poslati šintere, pa upitate Džesiku (sigurno je, naizgled, nježna, umiljata plavuša!) ima li neke druge solucije za njihov spas i zbrinjavanje, telefonski glasić će vam odgovoriti:

- Ima. Možete životinju uzeti sebi doma da tamo provede dvotjedno razdoblje karantene, liječiti je o svome trošku, očistiti od buha i glista, uhraniti i - fotografirati.

- *Fotografirati?! – začudit će se dobronamjerna građanka, ljubiteljica životinja.*

- *Pa da! Pošaljite nam ili donesite te fotografije, mi ćemo ih staviti na našu web-stranicu, možda se netko javi kao udomitelj!*

- *Pa nisam ja udruga za zaštitu životinja, gopodice, vi ste nekakav čak savez udruga! Ako već ne možete preuzeti i liječiti ranjene ili napuštene životinje, ako ih mi, građani, koji smo ih našli trebamo sami liječiti i držati u karanteni kod sebe doma da, eventualno, zaraze životinje koje imamo u svojim stanovima i kod nas udomiti, zbog čega vi onda postojite? Grad vas obilno financira, dao vam je i prostorije i plaće?*

- *Mi ta sredstva pošteno odradimo! Educiramo i dajemo razne telefonske savjete i preporuke, kao pomoć građanima o pravilnom postupanju sa životinjama, salonima za uređivanje pasa i mačaka... I skupljamo fotografije nađenih životinja, kao i sve podatke o njima. Također, vodimo posebnu evidenciju o građanima koji su nas obavijestili da su našli napuštene životinje.*

- *A životinje, što s njima poduzimate, kako im pomažete?*

- *Nazovite Higijenski servis, oni su naša služba, u zajedničkom smo info-projektu za zbrinjavanje životinja.*

- *Slušajte, gospodična, one koji su izbacili mačiće ili svoga psića na ulicu ne možete telefonski educirati jer vas takvi ljudi nikad neće nazvati. Mene koja vas zovem ne treba educirati jer sama činjenica što vas zovem govori o tome da mi je stalo do spašavanja napuštenih životinja, tj. da sam moralno prosvijetljena. Meni treba gradska institucija koja će te životinje prihvatiti i liječiti! Vi se nadate da većina građana koji vas zovu ne znaju da je Higijenski servis finije ime za šinteraj! Što ste vi, zapravo, Info-centar Saveza udruga za zaštitu životinja, koji se bavi evidentiranjem građana-nalaznika napuštenih životinja koje, potom, upućujete da za “zbrinjavanje“ tih životinja zovu - šintere! Tako je to bilo i prije vašeg Info-centra, samo što je manje ljudi znalo telefonski broj šinteraja koji vi sada svima na info-telefon*

diktirate! Ili ste, možda, foto-klub koji priprema izložbe fotografija nađenih očajnih, bolesnih životinja sa zagrebačkih ulica kojima niste pomogli?- ogorčeno će građanka kojoj su, kao i prethodnih desetljeća, ostavljeni na njezinu dušu i novčanik ranjeni pas u haustoru ili leglo mačića u njezinom dvorištu. Samo što ju je to, bez kuna i kuna za skupe i beskorisne 060 telefonske impulse, prije, mnogo manje koštalo.

Prisiljeno zelje

Cijeli me život intrigira naziv tog zagrebačkog *cušpajza* (variva od povrća). Često se kuhao u mojoj obitelji i susjedstvu. I ja ga dan-danas katkad spremam. Radi se o varivu od kupusa, bez mesa, koji se u Zagrebu i Zagorju naziva zelje. Ne podnosim nikakvo nasilje, ni nad ljudima, niti nad životinjama. Muči me zašto je, čime, zelje prisiljeno i tko ga prisiljava!?

Dok sam bila mlada, vjerovala sam da se, ipak, taj *cušpajz* još nekako, normalnije, zove! Nadala sam se da je to, možda, neki pogrešan prijevod s njemačkog. No, nije se radilo o prijevodu i ne zove se nikako drukčije osim/baš – prisiljeno zelje.

Pitala sam baku je li zna otkuda je taj *cušpajz* porijeklom. U tom razdoblju prve zbunjenosti nasilničkim nazivom tog *cušpajza* od zelja učila sam u školi o Vojnoj krajini, pa sam mislila da je taj *cušpajz* odande potekao iz vremena Austro-ugarske kad je ondje, iz nekog tada meni neshvatljivog razloga, jedna vojska prisiljavala drugu da često jede samo zelje. Baka mi je rekla da sam poludjela. Mama, koja i nije baš bila neka kuharica, samo me je zblenuto gledala kad sam je za stolom u nekoliko navrata pitala tko je, kako i zašto prisilio zelje koje jedemo da se zove

prisiljeno zelje, odnosno prisiljava li se ono na nešto pri kuhanju na neki osobito okrutan način. Odgovorila mi je da pitam bez veze i da ne treba govoriti s punim ustima.

Prestala sam zapitkivati. Već pedeset godina nikoga ništa ne pitam i samo šutke jedem prisiljeno zelje.

Pretpostavljam da mi nitko nikad neće razriješiti tu nedoumicu, što više problem. Bilo bi mi lakše ako se kuhanje prisiljenog zelja zatre, no s druge strane bilo bi mi žao jer je to fino, jeftino jelo i šteta je da ga budući naraštaji ne okuse.

Možda bi mi netko od čitatelja mogao pomoći? Netko tko jede to varivo, a ne zove ga prisiljeno zelje, nego nekako drukčije, nenasilnički. Iz tog ću razloga vizualno opisati taj cušpajz i dati recept za pripremu.

Prisiljeno je zelje, kad dođe u tanjur, crveno od paradajza (rajčice, pomidora) i mljevene crvene paprike koja se stavlja u *ajnpren* (zapržak). Jušasto je i po žlici plivaju komadići na kratke žnirance narezanog zelja. Na kraju se u jelo stavi malo octa pa mu je okus kiselkast.

Priprema-recept: Glavica zelja izreže se na uske ploške koje ne smiju biti predugačke i te se narezotine pofure vrućom vodom koja se nakon desetak minuta odlije kako bi se njome odstranila gorčina iz povrća (zelje zna biti gorko!). Zatim se zelje stavi kuhati u novu hladnu vodu s nekoliko razrezanih, na kriške, zrelih paradajza u koju se još ubaci nekoliko zrnaca *kimela* (kima, kumina), tako dugo dok zelje ne omekša, a paradajz se sasvim raskuha (treba probati!) i propasira. Za to vrijeme u tavi se na masti ili ulju poprži jedna glavica crvenog luka kojoj se, kad luk požuti, dodaju dvije-tri žlice oštrog brašna i sve se to miješa dok ajnpren ne dobije svijetlosmeđu boju. Na kraju, ajnprenu se doda žlica crvene mljevene paprike i kratko preprži. Ajnpren se makne s vatre i zalije s malo hladne vode, od čega nastaje kaša kojoj se, po zimi kad ima zelja - a nema

svježeg paradajza, dodaju tri velike žlice pirea od paradajza iz konzerve. Voda se iz lonca u kojem se kuhalo zelje odlije (ako izgleda da je ima previše!), pa se ajnpren i propasirani paradajz ubace u zelje plivajuće u ostatku vode. Sve se to tek tada posoli, ostavi kipjeti, da se sljubi, nekoliko minuta i – jede. U prisiljeno zelje može se na kraju dodati i kuhani grah. Čini se da je prisiljeno zelje još ukusnije ako odstoji, dakle, slijedećeg dana.

Upravo mi je palo na pamet da je, možda, zelje prisiljavano time što se reže! Ipak, nije vjerojatno da se radi o tome jer se i drugo povrće nareže prije kuhanja. Ne kuha se, na primjer, kelj ili crveni luk u glavici! S druge strane, maločas, kad sam vizualno opisivala cušpajz, navela sam da je u konačnici, u tanjuru - crven. Možda je ta boja, boja krvi, neku davno pokojnu domaćicu inspirirala da taj način pripremanja zelja nazove prisiljenim u smislu prisiljenosti na smrt klanjem glavice. No, i to baš ne pršti od logike. Crven je i saft od filanih paprika i od paradajz sosa, ali se ne zovu prisiljene filane paprike i prisiljeni paradajz sos.

Ovo je da poludiš!

Blažena među divljim životinjama

Život u kućici na osami u blizini šume donosi nepredvidivo stresno-vesele situacije.

Daždevnjaci vam se poslije ljetne kiše rasporede po stepeništu ispred kuće pa ne možete ulaziti i izlaziti od straha da ih ne nagazite. Mora ih se, jednog po jednog, “ubрати“ s krpicom i staviti u kanticu, a potom odnijeti natrag u šumu na brijegu. Što dalje - to bolje! No, iako izgledaju vrlo tromi, ako kiša i sutradan padne, sve se ponavlja, opet se spuste, dogegaju na stepenice. Ne znam da li su to oni isti od jučer jer ih je teško

razlikovati, no procedura je s kanticom i krpicom ista. Moram ih maknuti i zbog mojega bedastoga plavookog psa Azura, koji ih u igri raznosi u zubima po dvorištu. Dažddevnjaci u obrani izlučuju iz kože otrov koji mu može naštetiti. A i bez obzira na to, nije mi do pokolja ljepolikih, crnožutih, minijaturnih dinosaura.

Azur koji je oduvijek po noći mirno spavao, počeo je ovoga kasnog ljeta lajati u sitne noćne sate. Vrlo ljutito. Kad bih sišla da vidim što se događa, ne pokušava li neki provalnik ući u kuću – nigdje nikoga nije bilo.

Jedanput sam, ipak, ugledala nešto maleno i debeljuškasto što je šmugnulo od njegove zdjelice sa suhom hranom u smjeru frižidera, tj. ispod njega. Kad vas probude lajanjem u dva sata noću, niste sigurni jeste li ili niste nešto doista vidjeli. Nasreću, biće mi se odlučilo prikazati, i to jednom ranom zorom kad sam sjedila na WC školjci. Došao je iz kuhinje k meni i gledao me odozdo, dosta bahato ugljenocnim okicama, bez treptanja. Raspitala sam se, biće nije bilo miš nego poljska voluharica koja se nastanila u jednom mojem donjem kuhinjskom elementu. One crne mrvice iz rajngli za koje sam mislila da su crknuti kukci, zapravo su bile njegova kakica. A kakice je bilo mnogo jer je, pokraj “razljućenog“ velikog psa, do mile volje jeo njegovu suhu hranu iz Azurove zdjelice i zalijevao je vodom iz njegove posude!

Voluharicu sam najprije morala uloviti da bih je vratila u polje, a njoj se nije htjelo biti deložirana. Mišolovku nisam imala, a i ne bih se usudila staviti je da debelo biće ne ozlijedi. Možda ono i ne bi moglo od debljine ni ući kroz standardni otvor mišolovke. Ali, svejedno! Lov je trajao tjednima. Dva me je puta uvrnuo išijas zbog uvlačenja u dubinu voluharičinog staništa u donjem kuhinjskom elementu. Napokon sam, uz pomoć prijateljice, uspjela istjerati bezobraznu milostivicu i poklopiti je jednom rajnglom, pa rukom ispod rajngle uloviti. Sasvim malo me je ugrizla. Sada, poslije neuspjelog turističkog obilaska moje kuhinje,

dnevne sobe i kupaonice, nadam se, živi negdje u polju gdje joj je i mjesto. Ipak, još se plašim da će mi se preko balkona opet uvući u kuću. Čut će se ako moj veliki pas prestrašeno-obrambeno-očajno počne lajati između dva i četiri sata noću!

Još jedan dugonevidljivi uljez zaposjeo je početkom jeseni iste godine (pogodne za useljavanje!) potkrovlje moje kuće. Taj stvor je štropotao između šindre i unutarnjih drvenih obloga krovišta. On je nervirao moju mačku Micicu, koja stanuje-spava sa mnom u sobici u potkrovlju. Skupljao je orahe, koji su se unutar krovišta kotrljali nizbrdo kad bi ih premiještao i često noću nešto strugao i grickao. Micica je šizila gledajući niušta prema gore, a ja sam mislila da se radi o vjeverici. E, pa nije bila vjeverica! Dospelila mi se puhica. Ugledala sam je prvi put iz žablje perspektive na isprepletenim granama glicinije iznad balkona. Radila je nakakve akrobacije prebacujući se od žljeba na grane glicinije i obratno. Imala je bijeli trbuh i mnogo kraći, manje kitnjasti vjeveričin rep. Izgledala je kao malo ofucanija vjeverica u pubertetu. Jednoga dana, u vrijeme njezine dnevne, balkonske tjelovježbe, ukazale su se na njezinom bijelom trbuhu male, crvenkaste bradavice, njih šest, vidljivo zaslinjenih i isisanih. Puhica se okotila u mojem potkrovlju! Komada - šest! Baš lijepo, počašćena sam da je moj dom izabrala kao dostatno komforan za podizanje svoje djece.

A gdje je tata puh? Hoće li mi obitelj puhova, kad se zadovoljno namnoži, pojesti drvenu krovnu konstrukciju, pa će mi za oluje krov poput smeđeg leptira odletjeti u susjedovo dvorište? Moram se raspitati čime da tokom zime dohranjujem puhove i njihovu glodajuću mladunčad! U tom slučaju, možda, ipak, unatoč, uprkos ... ne postanem beskrovnica.

Kućanski aparati

U kućanske aparate ubrajaju se, valjda, i telefoni, mobiteli i računala, televizori..., ne samo perilice za rublje i suđe, hladnjaci, škrinje, *šparherdi* (štednjaci), klima-uređaji, usisavači i pegle. I njihove pertinencije, kao što su nesavladivi daljinski upravljači. Ako i nije tako – meni je! Sve navedeno imam doma otkada se može kupiti karticom na 36 rata. Živjele kartice! Nakon ove usklične rečenice očekujem poklon bonove od American expressa i Dinersa. Neke od tih aparata imala sam i prije, pa sam godinama s mukom svladavala i djelomično ovladala tehnikom njihovog upravljanja. Kad su crkli, a svi kao da su se dogovorili, jeste li to primijetili, pokvare se svi gotovo u isto vrijeme, kupila sam nove jer bi popravak starih bio toliko skup da ih se nije isplatilo popravljati. Kad sam to tako sretno riješila – nastupio je kućanski pakao. U vlastitome domu osjećam se silovanom od vlastitih kućanskih aparata! Nekoliko puta na dan. Ni jednim se novim ne upravlja ni na približno sličan način kao sa starim, iako su mnogi od njih od istoga proizvođača, samo osam godina mlađi.

Pitanje očajnice s novih šest kućanskih aparata, sto puta, glasi: Z A Š T O?

Mrze li proizvođači kućanskih aparata svoje vjerne kupce - kućanice? Zbog čega mora gumb za nešto biti na veš mašini ili televizoru ili bežičnom telefonu na sasvim suprotnoj strani od one na aparatu iste marke, ali staroga modela? Zašto mobiteli imaju 30 novih funkcija godišnje kojima se prosječan čovjek nikada neće koristiti, jednostavno, nikad mu ne trebaju ali ga, zato, zbunjuju?! Predlažem proizvođačima, ako su stalne izmjene jače od njih, neka uposle svoje izumitelje-dizajnere kućanskih aparata da lansiraju svakih šest mjeseci linije novih proizvoda za djecu i pubertetlije. Na primjer: strojeve za pranje rublja i usisavače s

instaliranim novim igricama i s priključkom na internet! Ali neka se zna, bude vidljivo na posebnoj naljepnici, da su to kućanski aparati za zabavu dokone mladeži. Zašto se za normalne, prosječne žene, koje se koriste pojedinim aparatima za obavljanje konkretnih, svakodnevnih poslova u kući, ne proizvode aparati s normalnim, njima uobičajno potrebnim funkcijama kojima je jednostavno rukovati? Zbog čega svaki aparat ima knjigu s uputama za korištenje na najmanje 50 stranica? Koja od kućanica ima vremena i volje proučavati tolike stranice koje su, usput, tako loše i bezglavo napisane ili prevedene da ih nitko ne razumije? Smatraju li proizvođači da jedina literatura koju žene stignu-moraju svakodnevno čitati – jesu njihove upute za korištenje kućanskih aparata? Bi li se neka tvrtka u zemlji ili inozemstvu smilovala i napisala za mene i moje prijateljice razumljivo i na jednoj stranici, kako se pojedini kućanski aparat pali i gasi, kako mu se podešavaju najosnovnije funkcije? Ako već netko mora zaraditi na nebuloznim detaljnim uputama za (ne)korištenje ili na nerazumljivim prijevodima o načinu upotrebe nepotrebnih funkcija, neka tome još prilože i onu obaveznu knjižurinu na *što više to bolje stranica!* Neka te biblijice budu, ali pride, kao nepotrebna knjižna “raskoš“ (za regal!) koja aparatima opravdava cijenu?! I još, bilo bi dobro da se knjige (bilo kakvih) uputa mogu čitati. Možda će to, iz dosade, poželjeti neko moderno dijete. Slova su u njima uvijek tako sitna da mi uz naočale treba i povećalo.

Imam dva bežična telefona. Jedan u prizemlju, a drugi u spavaćoj sobi. Iste su marke. Jedan je star ali još se drži, a drugoga sam tek kupila. Nemaju ni jednu, baš ni jednu tipku za nešto na istome mjestu, nemaju ni slične a kamoli iste sličice na tipkama koje upućuju o njihovoj namjeni, nemaju, čak, ni sličan raspored tipki na brojčaniku. Novi se telefon ne može staviti u stanje telefoniranja ako se prethodno ne utipka nekakav kod-šifra istovjetan onom koji se nalazi programiran u žici koja se gurne u

- telefonsku utičnicu. Zašto, za ime Boga, zašto?

Ako mi preko daljinskog upravljača novog televizora prijede mačka, nepovratno nestaju svi programi, ne mogu ih više „dozvati“. Pročitala sam cijelu knjigu s uputama tri puta, ali upute što da se u mojem slučaju radi – nema! Preko staroga je daljinskoga mirno mogla prošetati mačka, ništa se s televizorom nije dogodilo. Ako ga je isključila, tipkom za uključenje se dao uključiti sa svim namještenim programima. Za svako pogrešno dotaknuto tipka-sranje na daljinskim upravljačima novih aparata moram zvati i plaćati majstore da mi aparat osposobe za upotrebu! A ako nagazim na daljinski (koji po mnoštvu gumbića izgleda kao da se njime upravlja svemirskim brodom!) i zdrobim ga, više nikad ne mogu kupiti novi. Mogu kupiti samo nekakav *univerzalni* koji samo dragi Bog može naštimiti tako da njime iz kreveta palim i gasim televizor. Za moj se novi televizor, reče mi majstor kojemu sam samo za dolazak platila 150 kuna, treba u taj *univerzalni* najprije utipkati šifra koja sadrži nulu, a on na tipkovnici – nema nule. E, pa sad, tko tu koga zajebava! Da odem kupiti neki još noviji daljinski, po mogućnosti s nulom, iako mi kažu u dućanima da takav ne postoji?!

Je li neka antiženska prozvođačko-majstorska urota protiv kućanica po srijedi?

Stroj za rublje ima sada toliko mogućnosti pranja-programa da me zaboli glava čim bacim pogled na njega i oznoje mi se brkovi. Nudi mi i nekakve međuprograme i mogućnosti preprogramiranja! Ništa se ne usuđujem pritisnuti, ni okrenuti. Samo zaprepašteno gledam u njega otkada sam ga kupila, a prljavi veš mi se gomila. Zar da za svako pranje običnoga bijeloga ili šarenoga rublja zovem informatičara? A, svi peru mašinom ili bijelo ili šareno rublje, a ono osjetljivo, ionako, peru na ruke. Što će mi svi ti programi, što da s njima radim? Kad bih imala hrabrosti, maznula bi

ih sve maljem po “mudrim“, zajebantskim gumboglavama?! Ali što ću onda? Na potok s koritom i rifljačom prati rublje? Stari modeli više se nigdje ne mogu kupiti.

A da vratim kupljene aparate i odem po svoje stare na smetlište te platim majstorima koliko god treba za njihov popravak?

Ili da živim suvremeno i besplatno dam na korištenje dio kuće nekome s doktoratom na temu *Kućanski aparati* tko će, zauzvrat, svakodnevno rukovati mojim novim kućanskim aparatima?

O novim kompjutorskim programima da i ne govorim. Tek naučite pisati na jedne, a već su na tržištu pojave novi-drukčiji, kao puno bolji! Svi nakladnici hoće rukopis na *CD-u*. A jedva sam svladala presnimavanje na diskete na starom programu i računalu!

Pa, hajde draga, metni veš (sva preznojena od straha što će se zbiti) na tko zna kakav program pranja, odelefoniraj ono najneophodnije (ako znaš koji gumb za to treba pritisnuti), pogledaj vijesti na televizoru (nadeš li poslije mačkine šetnje po daljinskom više ikad Prvi program) i budi – piščica, napiši nešto lirskoga, bez psovki, s puno nade ako ti je, nakon proučavanja nerazgovijetnih *KNJIGA UPUTA*, preostalo još nešto inspiracije, koncentracije i snage!

Možda bi pomoglo da, poput budističkih hodočasnika na Himalaji, europske monoteističke kućanice stave na svaki od novih kućanskih aparata molitvene zastavice s mantrama za bogove kućanskih aparata!? Zastavice u raznim bojama na televizore, mašine za pranje, telefone i mobitele, usisavače i pegle! Kad ih sašiju, napišu na njima ponizni tekst i instaliraju ih, trebale bi napraviti dobar propuh u stanu (može i jako puhanje iz klima uređaja, ako ga znaju podesiti!) kako bi zastavice što više vijorile i skrenule pažnju nadležnih bogova na smjerne molitve očajnih kućanica za uspješnu upotrebu novih kućanskih aparata!

Aleluja!

„Zaštita Životinja“

Gospođa mi se obratila telefonom ljubazno, ali uzbuđenim glasom ulagujući mi se kao “poznatoj zaštitarki životinja“. Tražila je od mene da zaštitim jednoga psa.

- *Kojega, gdje je, ispred vaše kuće ili u parku?*

- *Ne, u mojemu je dvorištu.*

- *Lijepo od vas da ste ga primili. Sigurno ste ga već napojili i nahranili.*

- *Kako se ne bih brinula za svoga psa, on nikad nije ni gladan, ni žedan! - malo se uvrijedila gospođa.*

- *A, o kojemu psu razgovaramo?*

- *Pa, o mojemu, zaboga!*

- *Od koga ili čega bih ga ja trebala zaštititi? Vi ste mu vlasnica koja ga treba štiti, a ne udruga za zaštitu životinja. Mi štitimo pse koji su napušteni ili izgubljeni, odnosno nemaju vlasnika.*

- *A tako si vi to zamišljate! - reče ona sve više podižući ton.*

- *Ma, ne zamišljam to tako ja, zaštita treba onim životinjama koje nemaju nikoga. Što vi od mene očekujete, gospođo, o čemu se zapravo radi?*

- *O mome psu. On je srušio s bicikla moju susjedu. Pokraj mesnice u Buševcu, znate gdje je to!*

- *Ne znam, ali ispričajte se susjedi, platite joj nekakvu odštetu ako se ozlijedila ili polomila bicikl i nemojte više puštati psa na ulicu bez uzice. Je li je ugrizao?*

- *Nije. Samo se igrao i naskočio na bicikl, a ona je pala.*

- *Sva sreća. I što bih ja sad, po vašem, još trebala?*

- *Ići na sud. Susjeda me tužila.*

- *Ja bih trebala ići nad sud, a zašto? Vas je susjeda tužila, pa ćete vi morati na sud. Ne poznajem vas, ni vašega psa, niti sam vidjela taj događaj o kojem mi pričate, zbog čega bih ja išla na sud?*

- *Kao svjedok. Da me zaštitite, da kažete sudu da ja ništa nisam kriva, nego moj pas. Ako to nećete, a vidim da nećete, vama na dušu, rascopat ću psu sjekirom glavu - i zalupi gopoda slušalicom.*

Gospođa, zapravo, ima pravo. Udruge bi trebale štiti životinje od vlasnika. Nad svakim vlasnikom životinje trebao bi bdjeti po jedan član udruge za zaštitu životinja sklon, u slučaju potrebe, i lažno svjedočiti na sudu!

Buče, bundeve, tikve, patlidžani, dinje, lubenice

O njima sa mnom nitko ne želi razgovarati. Kad počnem, kažu mi -*Daj prestani! Baš si šašava! Možemo razgovarati o biločemu - drugom.* Zbog takvih tema svaka poštena žena ima *SVAŠTARU* koja sve i svašta podnese. Ili piše dnevnik. Nikad nisam pisala dnevnik. To zahtijeva red i disciplinu, svakodnevno. A ja - kad nešto moram – baš neću! Pa, bio to i dnevnik.

Opsjednuta sam divotom buča, dinja, bundeva, tikva, patlidžana i lubenica. Njih su, na svoju sliku i priliku, stvorili mjesec i sunce. Krastavci i manje tikvice me ne impresioniraju. Ovdje naprijed navedene divne, gigantske oblice kao stvorene su za poeziju, što, ipak, ne bih (osim u slikovnicama za djecu) da ne pomisle, ono što misle, a to je da sam malo prolupana. Proza, usuđujem se napisati, ipak lakše podnosi ludosti. Zamislite dramatični, tamni sjaj i boju kore patlidžana! Da se utopiš u

takvoj divoti, odjeneš u to crnoljubičasto i zauzmeš pozu na odru! A tek pečeni, s češnjakom, na roštilju! Manji bi izvrsno pristajali na slamnati šešir umjesto cvijeća. Odbacivali bi višak sunčeve svjetlosti natrag, u smjeru njezinog izvorišta.

Zatim, sklopite oči i sjetite se buča i bundeva na polju: debelih, golemih, žutih i zelenih! Sve kao da vas snube da ih obgrlite i obljubite. A tek zvuk koji se muklozavodnički javi ako kucnete po njima. Pune su zvukova bubnjeva, udaraljki i kastanjeta. Zvuče kao poziv za ples ili iz mračnih, neistraženih špilja za ulazak u njihovu unutrašnjost ili kao ponuda da one najmamutskije zajašite. Odmah mi se u mašti prikazu vesele vještice koje zadovoljno bacaju svoje metle u peć jer im je udobnije jahati na bučama. Mnogo sam velikih bundeva i buča donosila ujesen doma. Ne radi bučnice sa sirom, jer je ne znam ispeći! Iz dekorativno-hedonističkih razloga više razine. Dugo su mi sjajile na kuhinjskom stolu, neke do proljeća. Često sam ih promatrala zamišljajući što bi sve moglo iz njih izići. Kakav zgodni, džepni kraljević, moguće?! A vani je padao snijeg.

Narod, katkad, voli pretjerivati, ne zna ostaviti iskonsku ljepotu na miru pa cifra, "poljepšava" ono što je već dovoljno lijepo. Tako u Slavoniji *šaraju tikve*. To, uglavnom, zimi rade žene kod kuće. U tom razdoblju muškarci više šaraju po šorovima.

Onda, dinje koje, i neotvorene, opojno mirišu na daljinu. Plisirane, hrapavo-kriškaste, kao već označene za pravilno rezanje, bojom nalik na pustinjsko sunce u svitanje. Sva hrana u hladnjaku, danima nakon što pojedem dinju, tuguje za njom, iz nostalgije čuva njezinu aromu. Dinje, tko zna zbog čega (možda za ispriku što ću im ljepotu nepovratno samljeti u mračnim tunelima pobavnog trakta?), najprije dugo, polako milujem dlanom.

A tek lubenice! One glatko tamnozeleno i one na štrafne izvana, a purpurne iznutra! Žao mi ih je zaklati i početi jesti. A kad se napokon na

to uspijem odlučiti i zarežem u njihovo glatkoslatko tvrdomeko tkivo, uvijek ih hotimično jedem kao svinja. Grizem krišketine tako da mi curi po licu i šlafroku. I tada sam jako zadovoljna sa svojim životom. Lubenice, kao pojava, tjeraju me da pomislim kako, ipak, ništa nije bilo baš – sasvim uzalud!

Sada sam si to veselo-solistički odradila, iako bih mogla još, bez nervoznog grickanja bundevinih koštica! Možda i nastavim, nakon što si stavim bučinog ulja u krumpir-salatu i ukuham *slatko* od lubenica. Zašto ne! Što onda ako to još niste ni jeli, niti igdje vidjeli? Trebate: šećer, *želin* i lubenicu na kockice, plus laganu vatru još tri minute nakon što smjesa zakipi!

Od svega što vam je važno, uvjerenam, može se napraviti pekmez, džem ili *slatko* i tako zadugo sačuvati. Ili napisati pjesma! Evo, to je to zbog čega mislite kako sam šašava i o takvim temama nećete se upustiti sa mnom u razgovor. Šteta. Bilo bi lijepo čuti i vaše mišljenje, iako mi ono danas osobito ne nedostaje. U hladnjaku imam sočnu lubenicu. Mamutsku, od šest kilograma, u obliku ragby lopte! Kad se bacim na nju, uh!

OBJEŠENJAK

prijateljici Višnji (Okunski) Basara

Emina svekrva Erika bila je, kao što je Ema često znala govoriti, najbolji element njezinog braka. Da, element! Kao *kuhinjski element*, jer svekrva je bila na neki solidan, ljekovit način dobrovoljno ugrađena u temeljne odrednice podnošljivosti Eminog braka a, bome, i kuhinje.

Erika je obožavala svojeg sina jedinca, i sve što je prividno radila za Emu

i unuku, zapravo je obavljala za, kako se to sada kaže, dobrobit svojega sinka - ljepotana.

Erika, Slovenka iz okolice Slovenjgradeca, tada je bila 55-godišnjakinja. Dobra, radišna, ozbiljna Slovenka koja se zabunom udala za ljepuškastog i nestašnog Zagorca s vragolastim brčićima. Tako bar izgleda na fotografijama s njihovog vjenčanja na kojima ništa ne upućuje na to da su oni bilo kakav par. Jeste li ikad vidjeli vjenčane fotografije na kojima svaki od mrkih mladenaca gleda na drugu stranu? Oni na svojoj tako izgledaju i još su je uokvirili i okačili na zid!

Erika je imala malo gegav hod zbog *okserica* (nisu je kao dijete dovoljno izlagali suncu, niti joj davali riblje ulje, tko bi znao!?) bila je niska, mišićava, ali ne debela, a lice joj je bilo nekako blago-patnički zamrznuto, zapravo bez ikakvog izražaja, pravilnih crta koje se nisu pomicale, bile su posložene nekako prvocrtno-pomireno-tužnonarogušeno i podsjećale su na lice igračke-robotu od tvrde plastike.

U Eminom domaćinstvu Erika je sve obavljala savršeno. Dolazila bi u 6,30 kad bi Ema s mužem odlazila na posao. Imala je u obje ruke vrećice pune voća, povrća i mesa za ručak. I kruh bi već kupila i mlijeko u dućanu i špeceraj koji je nedostajao. Dok bi dijete još spavalo, ona je ispeglala veš koji se osušio na balkonu, obrisala prašinu, očistila povrće za ručak i pripremila sve za doručak svojoj unučici. Daljnja dnevna rutina odvijala se po redoslijedu: dijete je nahranila, pa izvela dva sata u park na šetnju, potom bi nastavila s pripremanjem objeda, često bi ispekla i kolač, a dok se sve to peklo i krčkalo - usisala bi pod i tepihe, bavila se usput djetetom razgovarajući s malom na svom zauvijek lošem hrvatskom jeziku.

- *Udajte se samo za muškarca koji ima takvu mamu - govorila je Ema neudatim ženama u uredu - jer uz takvu svekrvu brak vam ne može propasti!*

To se, naravno, nikad ne može unaprijed znati, no može poslužiti kao

putokaz za njegovo uspješno, duže održavanje. Svaki se “bolji“ brak može raspasti. Brak kao institucija, nažalost, protivi se svim svojim zakonsko-vjerskim zadatostima ljudskoj prirodi i, osobito, biologiji. Poznato je u znanosti da se sve stanice ljudskog tijela promijene svakih sedam godina (stare umru, a stvore se nove), pa tako one vaše stanice, koje su voljele vašeg bračnoga druga nakon sedam godina više ne postoje, a ne postoje više ni molekule njegovog organizma koje su voljele vas! I o čemu se tu, onda i zapravo, nakon prvih sedam godina radi? Živite i spavate (u oba smisla) s nekakvim neznancem! S nekim koga ste mogli pobrati na cesti i dovesti doma *za usput i veselo jedanput!*

No, da bi se to lakše premostilo, postoji, katkad, pouzdana, marljiva svekrva, robotizirana Erika, koja je željela samo jedno: da njezin sin ima svakoga dana, zagantirano, skuhan ukusan ručak, speglane košulje, čistu posteljinu, stan bez zrnca prašine i zadovoljnu, kućanskim poslovima i djetetom neizmrcvarenu, suprugu. To je bio njezin životni doprinos sinovljevoj bračnoj sreći.

Emin svekar, kad se Ema udala za Emila (iako je po struci bio brijač), radio je kao poštar. Cijeli je radni vijek bio visoki, zgodan, zrihtani poštar s crnim brčićima, bujnom valovitom kosom, malo prema dolje nakrivljenog desnog ramena od težine poštanske torbe koju je svakodnevno teglio već tridesetak godina. Znao je on svašta popravljati po kući i bio je dobar, snažan, za nošenje debeljuškastog djeteta i teških predmeta uopće. I, uglavnom, dobre volje, nasmiješen i raspjevan, osobito kad bi si popil koji gemiš. Svekar Francek je imao samo jednu boljku – mučili su ga čirevi u želucu pa je trebao po liječničkoj uputi jesti više puta dnevno po malo, i to samo određenu hranu koja ne izaziva njegove čireve da se uzbude i polude.

I to je Erika uredno odrađivala. Imala je kod svoje kuće puno malih

rajnglica i lončića, kao za dječju igru kuhanja ručka, i više puta dnevno spremala bi Franceku hranu, uvijek frišku, koja nije štetila bolesnom želucu. Ona bi se, kad bi servirala stol i poslužila ručak sinu i snahi oko 15,30, užurbano vraćala kući kako bi Franceku, kad se on vrati s posla, stigla poslužiti njegova “dobra“, mala jela iz malih rajnglica. Sve je ona to mogla, stigla i htjela. Osim jednoga. Iako je i to bila, mrzovoljno, spremna kao bračnu dužnost - odraditi!

Sve je krenulo nizbrdo kad je Francek penzioniran. Nakon tog dana Erika je bila sve mrzovoljnija i smušenija, što je Emi bilo čudno, jako čudno jer Erikin tip žene ne poznaje i ne priznaje nikakve klimakterične smetnje i hemunge. Ona je bila slovenski, savršeni, šutljivi, kućanski radni robot.

- *Mama, što vam je, što vas muči, meni možete reći, jeste li bolesni?! -* pitala bi je Ema prije nego što bi Erika uspjela tiho šmugnuti svojoj kući radnim danom u 15,30 sati.

- *Nisam, nisam, pusti me, moram Francu skuhati nešto za jelo. Sad samo sedi domou i išče me da mu na vreme metnem na mizo ono kaj smije pojesti. Neču da me dolže čeka...*

Jednoga je jutra Ema odlučila da će zakasniti na posao i “pritisnuti“ svekrvu da joj kaže, još dok se dijete nije probudilo, o čemu se radi, što joj se dešava. Erika je imala crne podočnjake i izgledala, koliko se to s njezinog limenog lica moglo odgonetnuti, osobito očajno. Šutljiva kakva je bila, isprva ništa nije htjela Emi reći, no u jednom je trenutku izgubila živce jer je Ema navaljivala i bez riječi brzo otkopčala bluzu. Prizor koji se Emi ukazao bio je u raznim bojama. Modrice po Erikinih dojčkama i trbuhu! Bilo je ih je od onih starijih koje su počele bivati žućkaste - do onih plavih i nekoliko svježe crvenih.

- Zaboga, mama, zar vas on tuče? Reći ću Emilu i prebit će si taticu! I ja ću Franceku, s radošću, odvaliti nekoliko šamarčina, a nakon toga ću ga prijaviti policiji! Zar vas tuče?!

- Počakaj, ne tuče me, nemoj ništa Emilu reći, prosim te, nikome nemoj ništ reći, tak me je sram...

- A od čega su te modrice, ha? Od čega? - pjenila se zaštitički borbena Ema kojoj nije bilo ni na kraj pameti da bi modrice mogle biti od seksualnog napastovanja vlastite žene.

Poslišaj, on me mesecima svake noći gnjavi, koji pot do pet urih ujutro, stalno hoće a ne more, pa me mrcvari, stišće i gnječi, pali luči i hoće me gledat голу, donosi v hižo porno-filmove koje moram i jaz glediti, ne da mi spati...- Erika je, napokon, briznula u plač - i hoće od mene nekaj što nigdar nisem, nikad nismo, ja to ne morem, a i da hoću ne bi bilo nikakve fajde jer mu je ona stvar, otkada je v penzijo prešel, sasvim mrtva, a on sve luđi radi tega. Znaš, dok je biu poštar i hodal od kuće do kuće, imau je mnogo ženskih ker so bile doma, a muži na poslu ili v Nemčiji. Kod njih se iživljava! Dok je raznosil poštu, sve je bilo v redu, imal je te svoje punkte gdje je obavljau to što mu sada fali, a mene je pustil kraju. A bil je i mlajši! Sada te ženske imaju, valda, za takvošto novega, mlajšega poštarja ili su s tim morale skončati, jer su im muževi domou, isto su v penziji kak i Francek. Prokleta penzija, prokleta... ne znam kaj bom, ne da mi spati, goni me kak zver, a nikakve hasne od tega! Ne diže mu se, pa ne diže, a on bi, silom, htel! Znaš, on u glavi hoće, ima strašnu volju... Ako se to nastavi, bom se ubila, ne mogu više svu noć to trpeti. Stalno sam snena... Ja odem k vama vjutro, skuham mu prije tega doručak, on si lepo pojede, popije dva gemišta i gre spati do tri ure popoldan, a ja...ja više tak ne morem...I sve me boli. Sva sam plava i rdeča, i na mestima kaj ti ih nit ne morem pokazat!

Ema nije znala što reći, odakle je, kako početi tješiti, čime svekrvi pomoći. Prvi put ju je čula izgovoriti toliku bujicu riječi. Mora da joj je

gadno, jako je očajna. Napokon, i Emina je kćer bila u indirektnoj opasnosti kad je čuva izbezumljena, neispavana baka. Nešto treba rezolutno i brzo poduzeti, ali što? Zabraniti svekru da napastuje po noći svoju ženu?

Emina poznanica-psihologinja, kojoj se obratila za savjet, samo je slijegala ramenima. Rekla je Emi da, možda, ima nade u nekakvo poboljšanje situacije ako svekra Franceka dovede k njoj na razgovor.

Erika je, čim joj je Ema iznijela taj prijedlog, odmah bila protiv njega, nije muža htjela ni izdaleka nagovarati da ode psihologinji jer je znala da će to odbiti i smrtno se uvrijediti na nju jer se nekome potužila, ispričala priču u kojoj je on grubijan i impotentni jadnik!

- Još bu me pretukel ili ubil ako mu velim da on treba otiti psihologu! - opravdano se zabrinula Erika.

Kako bi se Erika malo naspavala, poslale su Franceka, nagovorile su ga da ide pomagati jednome starome poznaniku popraviti krov na vikendici u Zagorju, na tjedan ili dva.

Kad se vratio s tog radnog izleta – sve se, opet, nastavilo po starome.

Nije se umorio radeći na krovu. Napastovao je Eriku na isti, grubi, jalovi, često i perverzni način. Svake noći do ranih jutarnjih sati.

A onda je jedne noći, blizu ponoći, Emu i Emila probudila zvonjava telefona. Zvao ih je susjed s istoga kata stambene zgrade na kojem su stanovali Erika i Francek.

- Gospodine Emil, morate odmah doći, to su, ipak, vaši roditelji, ja sam obavio svoje kao susjed, pozvao sam hitnu i policiju, a vaša mama je došla k sebi... Znade, ona mi je pozvonila, rekla što se dogodilo i onda se pred mojim vratima onesvijestila. Dođite odmah, vaš se tata objesio u predsoblju dok je gospođa gledala televiziju u sobi.

Emil je šutio stojeći, lijep i u pidžami, pokraj telefona, držeći dugo

slušalicu u ruci, iako je susjed prekinuo vezu. Tiho je izustio iz prvoga sna još neprobuđenoj Emi koja ga je pitala:

- Reci mi što je, što se dogodilo, hej, progovori već jednom!

- Tata mi se objesio. Zašto bi se moj tata objesio? To ne može biti istina.

Idem tamo vidjeti što se dogodilo, tko je lud... Ti ostani doma, s malom.

Francek se doista objesio. Kravatom koju je jednim krajem zavezao na kuku vješalice za kapute u hodniku. Ružne, masivne vješalice od kovanog željeza koja je bila pričvršćena o zid, lijevo od ulaznih vrata. Erika nije znala da se on vješa, barem tako tvrdi, ona je iz naslonjača gledala televiziju u dnevnoj sobi odnosno pravila se da gleda, a zapravo je spavala. Francek se objesio na tamnocrvenu, satensku kravatu, odjeven u svečano crno odijelo i u bijeloj, savršeno ispeglanoj košulji.

Erika kaže da ga je našla obješenoga, mrtvog, kad se probudila od neke buke iz televizora i krenula hodnikom u kupaonicu da se istušira i ode, kao na stratište, u njihov bračni krevet na još jednu besanu noć.

Erika je bila ta koja se tužila Emi da će se ubiti jer više nema snage živjeti sa stalno novim modricama i bez spavanja. Francek je, uglavnom, kad ga nije bolio želudac, djelovao živahno, možda tek malo uvrijeđen na cijeli svijet jer su ga potjerali u prijevremenu mirovinu. Ni na što se nije tužio ni sinu, niti prijateljima. Često je, samo za svoju razonodu, pjevao uz gitaru starogradske i zagorske narodne pjesme.

Poslije tog događaja Erika se nikad nije oporavila. Lice joj je poprimilo, bez odstupanja i izuzetka, definitivno, plehnato-robotski bezizražaj. Prestala je dolaziti pomagati u kućanstvu sinu i snahi i čuvati njihovo dijete. Prestala je i govoriti, osim riječi: *da* i *ne*. Nastavila je živjeti u istome stanu. Nije promijenila ni vješalicu u predsoblju.

Godinu dana nakon tog obiteljskog horor-škandala, Emin je muž pustio brkove i odselio se jednoj *mladici*, kako su Ema i njezine prijateljice nazivale sve mlade žene, u njezinu garsonijeru. Od stvari iz stana, odnio je samo svoju gitaru. I ostavio mnogo praznih mjesta u foto-albumima jer je povadio iz njih sve svoje fotografije. Kad bi ih Ema listala, ta prazna mjesta nalikovala su joj na kratere od eksplozija koje nije čula.

Dogodilo se to mirno, bez puno riječi nakon, otprilike, osam godina njihovog braka. Za njihovu kćerku više nikad nije pokazao nikakav interes.

- *Bolje i to, nego da završi kao njegov tatek - obješenjak!* - komentirala je prijateljicama njegov odlazak Ema. - *Znate li vi, slučajno, tko je bio taj muškarac s kojim sam osam godina živjela u sretnom braku?* - pitala je.

TELEFONSKI MRTVAČKI SANDUČIĆ

prijateljici Miji Ivančević

Dobila sam ga na dar od jednoga od svojih “očuha“. Pišem pod navodnicima jer sam imala i očuhe i “očuhe“. Darovatelj je, istini za volju, najprije bio “očuh“, a poslije i očuh. Mama mi je sve svoje hofirante predstavljala kao buduće očuhe. Za neke od njih uspjela se i udati, za neke pak – ne.

U vrijeme kad mi je sandučić donio na dar, krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća, moj očuh je još bio –“očuh“. Sva sam se sam se popetljala s navodnicima pa ću malo prestati s time! Telefonski sandučić je bio jedan od njegovih bizarnih, jeftino-ulizivačkih darova budućoj pastorki koje je skupio ili našicao negdje usput. Jednako kao i, primjerice,

plastičnu metlicu i lopaticu za čišćenje mrvica sa stolnjaka koje se kod normalnih ljudi, jednostavno, istresu ili zidni kalendar za 1989. na kojemu su na svih dvanaest listova bile fotografije mađarskih tvorničkih tekstilnih strojeva. Pa ti okreći mjesece, gledaj i uživaj cijele godine!

Telefonsku kištricu je, očito, "očuh" - očuh dobio od nekoga češkoga poslovnog partnera. Na njoj je pisao naziv neke firme iz Prahe s mnogo *čšžšlj*, koji se s vremenom izlizao, pa i sasvim izbrisao. Bio je drek-smeđe boje, drveni, polakiran mat-lakom. Kao kvadar veličine deblje zbirke pjesama ili povećana kutija šibica. Na poklopcu je imao prorez kroz sredinu cijele duže strane, a u prorez je bila ubačena bijela daskica na kojoj su zelenom bojom bila ispisana slova abecede. Preko te daskice bio je montiran pomični gumbić, zlatni, čijim se povlačenjem odnosno zastajkivanjem na određenom slovu događao *klik* i neki je skriveni feder otklapao poklopac sandučića, recimo na *F*, pa bi se ukazala išpaltana kartonska stranica sa zaglavljem na kojemu je pisalo *EF*. Stranice su bile probušene na dva mjesta s dvije metalne šlinge, koje su škripale kad bi se mijenjala slova. Nekako mi je lakše pisati o sandučiću u prošlom vremenu pa će i nadalje biti tako.

Kao predmet izgledao je vrlo gadno i nije se uklapao ni uz jedan stolić, komodu ili ormarić na kojima sam držala telefonske aparate. Nije pristajao niti uz jedan telefon. Ni uz onaj starinski, crni od bakelita, kao ni uz moderne, bežične, metalik ili u pastelnim bojama, čiji su stalci počivali na nekoj čvrstoj plohi.

Sandučić je bio izvan svih stilova, izazivao je, zapravo, neku mrtvačku jezu jer je najviše nalikovao na bonsai varijantu nekog od ponuđenih lijesova u dućanima za opremanje pokojnika.

Čudno je što telefonski sandučić nije odmah završio u kanti za smeće. Unatoč bajkovitoj ružnoći i odioznom darovatelju još ga imam doma. Selila sam ga iz stana na Ravnicama u stan u Livadićevoj i,

napokon, doselila u kuću u Čučerju, gdje je u upotrebi još i danas! Imam ga na bijelom noćnom ormariću pokraj kreveta u spavaćoj sobi u potkrovlju odakle najčešće telefoniram jer volim razgovarati ležeći. Zašto ga još imam, kad me toliko ždere da pišem ovu pismopriču ne bih li se primirila? Zbog nostalgije i mačaka? Ne mogu si, kao estetsko opravdanje, priznati ništa drugo. Toliko je odvratno da ga ni znatiželjne mačke nisu dirale.

Kad god sam ga odlučila zamijeniti nekim notesom ili tekicom, u koje sam prepisala telefonske brojeve, mačke su se na njih odmah okomile. Popišale bi ih ili su ih posvuda, igrajući se, šutale pa bih se morala, kad hoću nekoga nazvati, najprije zavlačiti pod ormar ili krevet. A kad bih tekicu-notes i našla te potražila telefonski broj – između svake stranice bilo je prašine i dlaka, a katkad su brojevima nedostajale zadnje dvije-tri znamenke jer su ih mačke na čoškovima otrgnule i poderale u sitne komadiće! Stoga sam često mrzovoljno razgovarala na telefon, nazivala (improvizirajući svršetak niza brojeva) pogrešne telefonske pretplatnike ili izbjegavala zvati drage mi ljude. A to je djelovalo loše na stanje mojega inače samo povremeno druželjubivog mi duha.

I tako – omražena se telefonska kištrica opet vratila u upotrebu.

Što se nostalgije tiče, ona bi me odmah preplavila kad bih otvorila telefonski sandučić na bilo kojemu slovu, a osobito na nekima koja vam baš neću navesti! S godinama, nostalgija za koječime i kojekime je rasla, bujala. Nalikovala je na kišnu šumu. Neki su prijatelji, poznanici, ljubavnici u međuvremenu umrli, neki su me zamrzili ili pošandrcali pa ih nisam više nazivala, neki su nestali sa zapisanog broja i više im novi nikako nisam uspjela nabaviti, a neki su me samo – zaboravili. Nisu me više zvali, pa sam prestala i ja njih. Ovo posljednje se posebno odnosi na poznanice koje su se preudale za gospodu čije mi prezime nije bilo poznato, a one su nakon udaje uzele to novo, muževljevo i pritajile se. Nekolicinu “živih“ brojeva navedenih u kištri-adresaru ja više nikad, ni

mrtva ne bih nazvala, a kad ih vidim na *lovcu* – ne javljam se.

Sva ta imena i novi i oni stari, neupotrebljivi, bivši, mrtvi brojevi telefona i adrese čučali su u mraku neuništivog, odurnog sandučića i svjedočili su, uglavnom, o prošlom. O mijenama, kratkotrajnosti ljudskih osjećaja, izmijenjenim političkim stavovima i interesima, o nevjernosti, dosadi, propalim ljubavima koje to nisu trebale biti i, osobito uvjerljivo, o smrtima. E, kad bi bilo samo jedne telefonske linije s nebom ili, makar, s Mirogojem, to bi me spasilo! Pomišljam da su svi moji istinski bliski ljudi – pomrli.

Prejakim valovima kištra-nostalgije pokušala sam se oduprijeti na način da bijelim korekturnim lakom premažem neka mrtva imena i telefonske brojeve, pohranjene u sandučiću. To mi se činilo kao posljednje bacanje zemaljskog praha na neukopane mrtvace polegnute po išpaltanim kartonskim stranicama kištrice. Kao nekakav domaći, sobni pogreb. Takvošto, iako je bilo brzo i lako za obavljanje, s vremenom se nije pokazalo pametnim rješenjem. Na kraju me, kao i u mnogim drugim situacijama, tehnika stvari i pojava – zaklala. Ili kemija, nije važno. Korekturni lak se, što je dobro, brzo suši, pa se kištrica može zatvoriti da je otklopljenu ne bi napale posvuda cirkulirajuće mačke. Nažalost, lak se s vremenom počinje lijepiti ili ljuštiti. Kako koji!

Neki se lijepe od ljetne vrućine, što rezultira time da se stranica *AB* slijepi sa stranicom *CD*. Kad se na silu razdvoje, odvoji se lak od gornjeg i donjeg kartona i ostane sljubljen sam sa sobom, pa opet sve ono njime prekrivo postane vidljivo. Drugovrsni se, pak, korekturni lakovi, oni koji se razrijeđuju vodom, nakon godinu-dvije počnu mrviti ili ljuštiti ako se preko njih napiše neko novo ime i telefonski broj. Tada pišući novi broj i ime nazirem kroz mrvice i ljuskice staro ime i broj telefona, što mi stvara dojam kao da gazim po nečijem posljednjem počivalištu iz kojega

proviruju stopala ili nos.

Nedavno sam kupila najnoviji, skupi korekturni lak. Nazovite me za dvije godine da vam kažem valja li ili ne! Kad bolje razmislim, začuđujuće je da još proizvode i usavršavaju korekturane lakove. Svi pišu na kompjutoru, nikome više ne treba bijeli korekturni lak!?

S novim kupljenim lakom najprije sam prebijelila brojeve telefona Brankeca i Mire, svojih bivših prijatelja. Osobito radosno Mire, kojega ne mogu naći ni pomoću informacija 988 (ne znam mu novu adresu, a valjda mu je novi telefonski broj registriran na novu ženu), niti u firmi u kojoj je radio jer ga ondje više nema i nitko ga se od novozaposlenih ne sjeća. Otkada se preuda od sreće ili, možda, straha su mu zakočeni prstići pa se ne može javiti nekome iz svojega nesretnoga prebračnog predživota! Istoga tjedna, slučajno ili ne, kupila sam si novi novčanik, pa sam prebacivala kartice i papiriće iz staroga u novi. Nabasala sam na fotografiju iz Venecije na kojoj Brankec, Miro i ja, kao tri brata uboga, sjedimo ozareni u gondoli, a iza nas je Most plača. To je prevršilo svaku mjeru! Ubacila sam tu fotografiju u najdonju ladicu komode, iz koje nikada ništa ne vadim. Malo je nedostajalo da je bacim u kantu za smeće. Pa neka plače za gondolom, izgubljenim intimusima ili tramvajem poslije moje smrti tko god hoće!

Tramvaj ima veze jer sam prelakirala i Sanjino ime i njezin važeći broj telefona. Iako sam bila sigurna da, već ako me ne voli i ne zove više, sigurno još voli moju poeziju koju samoinicijativno često javno recitira. Ipak, u tramvaju prošlog mjeseca pravila se da me ne vidi, iako sam joj mahnula. Sanja – pod kist s najnovijim korekturnim lakom!

Brankec, bome, otkada se razveo od žene, nakon što me godinama mrcvario na temu „Rastati se ili ne?“ nestaje u bijeloj linijskožičanoj izmaglici u prenesenom i doslovnom, tj. lakirerskom smislu iz razloga što sam mu, izgleda, služila samo za duge, mentalno-čistačke razgovore dok se godinama teško odlučivao šutirati supružnicu. Sada, kad je to, napokon,

smogao snage učiniti - nema mi više što reći!

Što se Višnjinog telefonskog broja tiče, uspjela sam ga sretno zaboraviti, makar je bio jedan od onih rijetkih koje sam i u dva ujutro znala napamet. Njezin jedini zapisani, a sada već zaboravljeni, broj ima šest znamenki i sigurno više nije u upotrebi, no nekako ga nisam mogla prebijeleti lakom i – gotovo. Ne bih u analizu zbog čega, pokušajte i vi nešto dokučiti i zaključiti.

Na Franjkin pak zagrebački broj telefona Bog zna tko bi mi se od podstanara u njezinom stanu javio! Ona je otišla raditi u Njemačku i novi mi broj nije javila, iako i da jeste, bila bi mi prevelika emocionalno-financijska investicija da je nazivam. Ondje si je moja bivša prijateljica, napokon, nabavila i domorodačkog, polubogatog muža. On je psiholog. Priča se da grade kuću uz neko jezero ispred koje će biti japanski vrt. Franjka se, kao zadrta Hercegovka-katolkinja (uvijek s križekima na kojima visi razpeti Isusek oko vrata i po zidovima), čujem, sada bavi jogom. Završila je tečaj za učiteljicu joge i ima doma joga-školicu. Nikad me više neće nazvati jer zna što bih je priupitala da mi objasni. Prelakirat ću je u češkoj kištrici bijelim bonsai križevima mrmljajući mantru.

Zemljarov broj telefona u sandučiću nekako je već otpočetak, od prvoga dana zapisivanja, mnogo prije nego što je umro – zakopan. Posljednji je, ispod svih slojeva kartona, pod VZ. On je još važeći. Njega, također, ne prebjeljujem. Nekako je blag i zaštitnički, a kad se zbroje sve njegove znamenke suma je šesnaest što je, iako sam zaboravila zbog čega, moj sretan broj. Okrenem ga, katkad, ujutro radnim danom poslije osam sati kad je njegova udovica na poslu i puštam da zvoni dok me centrala ne izbaci. Možda moju zvonjavu sluša njegov kos, ugniježden na balkonu, o kojem je posljednjem pisao i odgovara dalekim, crnim cvrkutom.

Bakin lepršavi, lako pamtljivi telefonski broj s puno jedinica još stoji u sandučiću. Ima premalo znamenki i odavno ne vrijedi. Već je sam od sebe izbljedio. Gotovo sam spremna, uskoro ću ga moći prelakirati. Kad ga

nazovem, ne zvoni, odmah mi se javi automat. Iritantnim, limenim ženskim glasom govori mi: *Nazvali ste broj koji se ne koristi, nazvali ste broj koji se ne koristi, nazvali ste...*

- *Ušuti, kravo glupa (uz ispriku krasnookim kravama!), nisam tebe zvala, kao da ne znam da nemam ni telefonskog utočišta! Baka već dva desetljeća nije doma.*

- *Rok-rok* - odjednom mi se javi sandučić razjapljenog trbuha koji je i zaklopljen volio prislušivati, komentirati i svačega se naslušao.

- *E, sada ideš na Jakuševac!* - izderem se na njega - *ovo ti je savršeno pogrešan trenutak za roktanje, govno jedno odvratno, kupila sam čvrste, deblje vreće za smeće, da znaš! Ili, bolje, ne! Odnijet ću te s otvorenim poklopcem mačkama u njihovu nastambu. One već generacijama čekaju taj trenutak. Mijauću o tebi mačje, čoporske narodnjake s njuške na njušku! Bit ćeš izguben, razdrapanih stranica, sve metalne opruge će ti potrgati i razvući uokolo, napraviti će od tebe trešće! Nakon toga macice će te ubaciti tako raskomadanog u mačji zahod koji ja nikada neću očistiti!*

- *Hi-hi!* - zaškripi telefonski sandučić - *Ne bi me dala nikome, nizašto na svijetu!*

Mnogo vremena nakon dovršavanja ove pismopriče gledala sam na televiziji dokumentarnu reportažu o ljudima koji žive na Himalaji, na velikim nadmorskim visinama. Sinulo mi je da je moj telefonski mrtvački sandučić u potkrovlju moje kuće na čučerskom brežuljku malo nalik na himalajski *nebeski pogreb*.

U mojemu sandučiću prelakirani su bijelim lakom, zajedno sa svojim brojevima telefona i mojim uspomnama, tj. pokopani mnogi ljudi. Kao i kod himalajskog *nebeskog pogreba*, ni kod ovoga mojega sandučastog ne polažu se umrli ni u zemlju, ni u more, niti se spaljuju. Kako na Himalajima nema ni zemlje, ni mora, niti drveća – samo ima stijena -

ondje pokojnike donose na jednu uzvisinu namijenjenu sprovodnoj svrsi koji bi se u njihovom slučaju trebao zvati, ne pokop, nego - *polet*.

Raskomadaju, najprije, pokojnike sjekiricama (to radi ovlašteni seoski grobar) i prepuste ih bjeloglavim supovima i drugim velikim pticama-lešinarima da ih raznesu nebom.

To mi se čini ekološki mudrim i doslovno poetičnim (kao ukop u moj telefonski sandučić!). Ptice se nahrane, lešine ne zaudaraju i ne šire zaraze, a pokojnici odlaze, gdje im je i mjesto, u nebo (kod mene odlaze u papir što je za jednu književnicu vrlo primjereno!). Njihova im rodbina može, umjesto posjećivanja naših uglavnom ružnih i skupih mramornih spomenika, u svako doba dana odavati počast sjedeći i gledajući iz vlastitih dvorišta u beskrajnu, sutonima obojanu nebesku nježnost i ljepotu oblaka ili samo plavetnila (ja mogu, također na uzvisini, gledati u bjelilo korekturnog laka u svojem drvenom telefonskom sandučiću!).